

Integratsiooni
Sihtasutus

Kaasrahanud
Euroopa Liit

Eesti
tuleviku heaks

RAPORT

Kogukonnapõhise keeleõppe toetamise mudeli väljatöötamine

Sotsiaalse Innovatsiooni Labor 2025

Euroopa Sotsiaalfond+ toetusest rahastatava projekti number 2021-2027.4.07.23-0006 „Eesti keele õpet toetavad tegevused ja kodanikuõpe“ (alategevus 3.4.4.1 „Keeleõppe omandamisele suunatud keele praktiseerimise keskkonna ja selle toetavate lahenduste arendamine ja pakkumine“)

Tellij: Integratsiooni Sihtasutus

Teostaja: MTÜ Sotsiaalse Innovatsiooni Labor

Koostajad: Rasmus Pedanik (projektijuht), Marko Uibu (ekspert)

Kuupäev: november 2025

Projekti viis ellu MTÜ Sotsiaalse Innovatsiooni Labor (Si-Lab), mille meeskonda kuulusid Rasmus Pedanik ja Marko Uibu.

Rasmus Pedanik on strateegilise disaini ja koosloome ekspert, kellel on üle 15 aasta kogemust innovatsiooniprojektide juhtimisega. Ta on töötanud nii avalikus kui ka erasektoris, aidates käivitada uuenduslikke lahendusi väga erinevatele probleemidele. Viimastel aastatel on Rasmus keskendunud eelkõige teenusedisaini ja koosloome meetodite rakendamisele ühiskondlike probleemide lahendamisel ning juhtinud mitmeid sidusust ja lõimumist toetavaid projekte.

Marko Uibu on Tartu Ülikooli sotsiaalse innovatsiooni kaasprofessor ning Si-Labi kaasasutaja. Tal on laialdane kogemus sisserändajate lõimumise ja kogukondade arendamise valdkonnas – aastatel 2018–2020 tegeles ta näiteks uussisserändajate koohanemise väljakutsetega riiklikus RITA uurimisprojektis. Marko on osalenud uurija ja konsultandina mitmes koosloomelises algatuses, mis on keskendunud kogukondade võimendamisele ja sotsiaalsele innovatsioonile. Samuti tegutseb ta õppejõuna, õpetades rakendusantropoloogiat, koosloomet ja kommunikatsiooni, ning on aidanud ellu viia mitmeid integratsiooni edendavaid projekte.

Projekt viidi ellu Integratsiooni Sihtasutuse ja Euroopa Sotsiaalfondi toel.

Sellest dokumendist leiad

Sissejuhatus ja projekti eesmärk	6
Projekti taust	6
Projekti tulem	6
Metoodika ja allikad	7
Arendusprotsess	7
Allikad ja andmed	8
Metoodika kokkuvõte	8
Teoreetiline ja rahvusvaheline raamistik	9
Mudeli teoreetilised alused	9
Rahvusvaheliste mudelite ülevaade ja tüpoloogia	9
Mudelite tüpoloogia ja ühised põhimõtted	11
Rahvusvaheliste kogemuste mõju ja õppetunnid	12
Eesti kontekst ja olemasolevad praktikad	13
Eesti keeleõppe keskkond	13
Eesti kogukonnapõhise keeleõppe praktikad	13
Kokkuvõte Eesti praktikast	18
Mudeli areng Eesti kontekstis	18
Mudeli kirjeldus	19
Kontseptuaalne raamistik	19
Mudeli põhikomponendid	20
Rollid ja vastutused	22
Rakendamise etapid	26
Ettevalmistusfaas (3–6 kuud)	26
Piloteerimine (6–12 kuud)	27
Laiendamine (12–24 kuud)	28
Jätkusuutlik toimimine (24+ kuud)	30
Tulemuslikkuse hindamine	31
Kvaliteedistandardid	31
Hindamismeetodid	32
Tulemusnäitajad (KPI-d)	34
Tagasisidesüsteem	35
Jätkusuutlikkuse tagamine	36
Rahastamismudel	36
Institutsionaalne jätkusuutlikkus	37
Sotsiaalne jätkusuutlikkus	39

Väärtuspakkumised erinevatele sihtrühmadele	41
Olena (37)	41
Svetlana (45)	41
Andrei (34)	42
Ieva (27)	43
Kokkuvõte	44
Soovitused rakendamiseks	45
Kokkuvõte soovitustest	49
Kokkuvõte ja edasised sammud	49
Mudeli keskne idee	49
Projekti järelused	49
Edasised sammud	50
Visioon tulevikuks	50
Realistlik perspektiiv	51
Järgmised konkreetsed sammud	51
LISAD	53
Viidatud allikad ja taustmaterjalid	53
Projekti põhidokumendid	53
Uuringud ja analüüsid	53
Rahvusvahelised mudelid	54
Persoonade lühiprofiilid	55
Olena	55
Svetlana	56
Andrei	56
Ieva	57
Keeleõppe toetamise mudeli joonis	58

Sissejuhatus ja projekti eesmärk

Eestis elab üha rohkem inimesi, kelle emakeel ei ole eesti keel ning kes vajavad toetust keeleoskuse parandamiseks ja lõimumiseks kohalikku ühiskonda. Kuigi formaalne keeleõpe annab vajalikud baasteadmised, jääb praktika igapäevaelus sageli puudulikuks.

Käesoleva projekti eesmärk oli välja töötada praktiline kogukonnapõhine keeleõppe mudel, mis võimaldab erineva keele- ja kultuuritaustaga täiskasvanutel aktiivselt ning tulemuslikult eesti keelt harjutada päriselu keskkonnas. Mudel tugineb põhimõttele, et keeleõpe ei toimu isolatsioonis, vaid on osa laiemast lõimumisprotsessist. Kogukondliku tegevuse kaudu tekib loomulik keelekasutus, toimub sotsiaalne kohanemine ja kujuneb kuuluvustunne ühiskonda.

Mudeli väljatöötamine põhineb põhjalikul analüüsil nii rahvusvahelistest kui ka Eesti kogemustest ning koosloome töötubadel. Mudelile on tagasisidet andnud nii eksperdid kui potentsiaalsed rakendajad.

Projekti taust

Varasemad uuringud ja ülevaated – sealhulgas Eesti ühiskonna lõimumismonitooring, Keelesõbra programmi analüüs ning täiskasvanute eesti keele õppe uuringud piiratud keelekeskkondades – on järjekindlalt esile toonud, et paljudel õppijatel jääb formaalkursustel omandatud keeleoskus vähese praktika tõttu passiivseks.

Kogukonnapõhine keeleõpe pakub traditsioonilisele klassiruumiõppele olulist täiendust, võimaldades õppijatel praktiseerida keelt igapäevastes olukordades ning luua isiklikku kontakti sihtkeele kõnelejadega. See muudab keeleõppe elulähedasemaks ja motiveerivamaks, toetades ühtaegu nii keeleoskuse arengut kui ka sotsiaalset kohanemist ja sidusust.

Väljatöötatav mudel määratleb eri osapoolte rollid, pakub praktilisi juhiseid mudeli rakendamiseks ning esitab hindamise meetodid nii keeleoskuse arengu kui ka sotsiaalse lõimumise mõõtmiseks. Mudel lähtub Eesti oludest.

Projekti tulem

Projekti tulemuseks on käesolev lõppraport, mis esitab väljatöötatud kogukonnapõhise keeleõppemudeli kontseptuaalse raamistiku, komponentide kirjelduse, rakendusplaani ning soovitused edasiseks arenguks. Mudeli eesmärk on, et keeleõpe muutuks loomulikuks osaks inimeste igapäevaelust ja kogukonna tegevustest, toetades seeläbi Eesti ühiskonna sidusust ja kõigi osalejate võimestamist.

Metoodika ja allikad

Arendusprotsess

Mudeli väljatöötamine toimus 2025. aasta kevadest sügiseni mitmes järjestikuses etapis, rakendades kombineeritud metoodikat, mis ühendas analüütilisi ja kaasavaid lähenemisi.

Esimene etapp: Teoreetiline baas ja heade praktikate analüüs

Esmalt viidi läbi põhjalik rahvusvahelise kirjanduse ülevaade ning praktikate kaardistus, et õppida parimatest kogukonnapõhistest keeleõppe lähenemistest maailmas. Analüüsiti viit rahvusvahelist ja viit Eesti algatust, süstematiseerides nende meetodid, sihtrühmad, ressursid ja tulemused.

Paralleelselt kaardistati Eesti olemasolevaid kogukondlikke keelepraktika näiteid ja viidi läbi ekspertintervjuud minimaalselt viie kohaliku spetsialistiga. See andis sisendi mudeli teoreetilise raamistiku ja tüpoloogia loomiseks.

Teine etapp: Sihtrühmade ja osapoolte kaardistamine

Järgmises etapis keskenduti sihtrühmade ja osapoolte süstemaatilisele kaardistamisele. Analüüsiti varasemate uuringute andmeid, sealhulgas eelmainitud lõimumismonitooringud ja keeleõppe uuringud.

Selle põhjal koostati persoona-profiilid

tüüpilistest sihtrühma esindajatest:

- **Olena** – ajutise kaitsega sõjapõgenik
- **Svetlana** – pikaajaline Narva elanik
- **Andrei** – kõrgharitud spetsialist
- **Ieva** – pererändaja

Persoonad tuginevad varasematele uuringutele (K. Kalduri et al. 2023) ja Sotsiaalse Innovatsiooni Labori poolt kogutud intervjuudele, tuues esile erinevate õppijate motivatsiooni ning takistused keelepraktikal.

Kolmas etapp: Mudeli koosloome sidusrühmadega

Kolmandas etapis toimus mudeli kontseptsiooni koosloome: korraldati töötoad sidusrühmadega. Nendes aruteludes valideeriti esialgseid ideid ja kohandati mudelit vastavalt tagasisidele.

Neljas etapp: Mudeli detailne väljatöötamine

Lõppfaasis töötati välja mudeli detailne kirjeldus ja rakendamisjuhend. Enne lõplikku vormistamist andsid vähemalt kolm valdkonna eksperti mudelile lõpphinnangu, et tagada kvaliteet ja realistlikkus. Kogu protsess koondati käesolevasse lõppraportisse struktureeritud ja ülevaatlikul kujul.

Allikad ja andmed

Mudeli sisu koostamisel tugineti järgmistele põhilistele allikatele:

Projektidokumentatsioon

- Sotsiaalse Innovatsiooni Labori pakkumus ja tegevuskava (Integratsiooni Sihtasutuse tellimusel esitatud projektiplaan), mis määratles lähteülesande ja oodatavad tulemused

Rahvusvahelised ja Eesti keeleõppemudelid

- Parimate rahvusvaheliste praktikate kirjeldused (SPEAK, Fáilte Isteach, Svenska med baby jt)
- Eesti seniste algatuste juhtumiuuringud (Narva Eesti Keele Maja projektid, KeeleKohting, Rakvere Raamatukogu keelekohvikud jne)

Mudeli kontseptuaalne raamistik

- Sünteesitud mudelikirjeldus, mis koondab analüüsi ja koosloome tulemused
- Mudeli teoreetiline raamistik ja komponentide kirjeldused
- Rakendusjuhend ning kvaliteedi- ja hindamissüsteem

Sihtrühmade analüüs

- Persoonade profiilid ja vajaduste analüüs, põhinedes Kaldur jt (2023) uuringul ning Sotsiaalse Innovatsiooni Labori intervjuudel
- Profiilid (Olena, Svetlana, Andrei, Ieva) koos vastavate õpieesmärkide ja motivatsioonidega

Eesti praktikate kaardistus

- Mitteametliku keelepraktika

juhtumite dokumenteerimine (Narva Eesti Keele Maja eriprojektid, Tallinna Lasnamäe kogukonnaprojekt, KeeleKohting Tartus, Rakvere Keskraamatukogu keelekohvikud, Tallinna Kunstihoone Lasnamäe paviljon)

Partnerite kaardistus

- Potentsiaalsed koostööpartnerid: kohalikud omavalitsused, raamatukogud, mittetulundusühingud, haridus- ja kultuuriasutused, ettevõtted
- Nende rollid ja ressursid mudeli elluviimisel

Metoodika kokkuvõte

Metoodika oli kombinatsioon analüütilistest ja kaasavatest võtetest:

- süsteemne kirjanduse ülevaade
- juhtumianalüüsid
- poolstruktureeritud intervjuud
- võrdlev analüüs
- koosloome töötoad

Selline mitmekesine lähenemine tagab, et väljatöötatud mudel on ühtaegu teaduspõhine, praktiline ja kohandatav. Mudel tugineb nii teadus- ja poliitikadokumentidele kui ka põhjalikule praktilisele kogemusele.

Teoreetiline ja rahvusvaheline raamistik

Mudeli teoreetilised alused

Kogukonnapõhise keeleõppe mudel lähtub täiskasvanuhariduse ja keeleõppe teooriatest, mis rõhutavad informaalset ja mitteformaalset õppe tähtsust.

Informaalne õpe toimub loomulikult igapäevaelus – inimene omandab keelt situatsioonides, kus ta otseselt ei teadvusta õppimist. Näiteks toimub keele kinnistumine sporditrennis või hobi harrastamise käigus.

Mitteformaalne õpe toimub teadlikult, kuid paindlikult väljaspool formaalharidust – näiteks organiseeritud keeleklubi, mis sisaldab küll õppimiselemente, kuid toimib tavakursusest vabamas vormis.

Meie mudel ühendab need kaks lähenemist: õppija saab autentset keelekeskkonna kogemuse, kus õpe toimub sisuka tegevuse kaudu, mitte pelgalt grammatikareeglite tuupimise teel. Samas on olemas raamistik ja tugi, mis aitab õpitul paremini kinnistuda.

Mudeli põhiprintsiibid

Mudeli keskmes on arusaam, et keel omandatakse kõige efektiivsemalt praktilises suhtluskeskkonnas, kus õppimine on motiveeriv ja tähenduslik. Traditsiooniliste keelekursustega võrreldes rõhutab see lähenemine:

(a) Tegevuspõhisust – keel õpitakse

läbi päris tegevuse ja kogemuse

(b) Vastastikust kasu – õppeprotsessist võidavad nii õppijad kui kohalikud kogukonnaliikmed

(c) Loomulikku keskkonda – õpe ei toimu steriilses klassiruumis, vaid võimalikult päriselulistest olukordades

(d) Paindlikkust – mudel kohandub vastavalt sihtrühma ja kogukonna vajadustele

Samuti rõhutab see lähenemine, et keeleõpe on osa inimese laiemast sotsiaalsest teekonnast. Eesmärk ei ole ainult keeleoskus iseenesest, vaid ka kogukondlike sidemete loomine ja teise emakeelega inimeste Eesti kultuuriruumi sisseelamine.

Rahvusvaheliste mudelite ülevaade ja tüpoloogia

Mudeli väljatöötamisel analüüsiti kümme edukat kogukonnapõhist keeleõppe mudelit erinevatest riikidest, et tuvastada korduvad põhimõtted ja tegevusvormid. Ülevaade näitas, et maailmas on mitmeid toimivaid lähenemisi, mida võib kirjeldada järgneva tüpoloogia abil:

1. Vabatahtlikul mentorlusel ja partnerlusel põhinevad programmid

Fáilte Isteach (Iirimaa) programmis õpetavad peamiselt pensionäridest

vabatahtlikud sisse­rändajatele inglise keelt. See mudel rõhutab põlvkondade­üle­st suhtlust ja vastastikust õppimist – eakad tunnevad end vajalikuna ning sisse­rändajad saavad turvalises õhkkonnas keelt harjutada.

Tulemuseks on tugev kogukondlik side: Fáilte Isteach kaasab iganädalaselt üle 800 vabatahtliku ja 2500 õppi­ja. Lisaks keeleoskuse paranemisele on tekkinud uued sõprussuhted ja usaldus kohalike ja uustulijate vahel.

Sarnast mentoriprintsiipi kasutavad paljud keelesõbra-tüüpi programmid, kus immigrantidele leitakse keelepartner või mentor. Oluline on, et suhe on võrdväärne – mentor ei ole formaalne õpetaja, vaid vestluskaaslane.

2. Keeleklubid ja –kohvikud

Mitteametlikud vestlusringid, kus kohalike ja mitte-emadeelsete kõnele­jate vabatahtlik kohtumine toimub vabamas formaadis.

Talk English (Ühendkuningriik) pakub kohalike kogukondade ruumides tasuta vestlus­gruppe, et julgustada vähekindlustatud taustaga inimesi keelt rääkima.

Polyglot Club ja SPEAK on rahvusvahelised algatused, mis loovad keelevahetuse kogukondi: sisse­rändajad ja kohalikud kogunevad, et harjutada keeli vastastikku. Inimene on ühtaegu õpetaja ja õppi­ja erinevates keeltes.

Sellised klubid põhinevad **madala läve põhimõttel** – liituda võib igaüks, tasuta

või sümboolse tasu eest, formaalseid nõudeid ei ole.

METIKOS projekt (2011–2013) piloteeris keelekohvikuid ja tandemõpet mitmes Euroopa riigis, töötades välja juhendmaterjalid kogukondliku keelepraktika käivitamiseks. Näiteks:

- Itaalias Triestes asutati keelekohvik, mis tõi kokku kohalikud eakad pensionärid ja uussisse­rändajad vabas õhkkonnas
- Loodi tandem-klubisid, kus moodustati paarid (nt Hispaania immigrant + kohalik kreeklane) õppimaks teineteise keelt võrdsetel alustel

Tandemõpet rõhutab vastastikkust ja on motiveeriv, sest immigrant pole ainult abi saaja, vaid ka õpetaja oma emakeeles.

3. Huvialade ja loovtegevuste kaudu lõimitud keeleõpe

Mitmed mudelid kasutavad ära osalejate isiklikke huvisid, et õppimine toimuks justkui kõrvalproduktina.

Connected (Ühendkuningriik)

integreerib keelepraktika draamaringidesse – sisse­rändajad ja kohalikud valmistavad koos ette väikseid teatrietendusi, arendades nii keeleoskust kui esinemisjulgust. Sarnase lähenemisega on ka Vaba Lava Narva eriprojektid Eestis, kus korraldati eestikeelne improteatri töötuba vene emakeelega noortele professionaalse näitleja juhendamisel. Osalejad said mänguliselt keelt praktiseerida ning hirmu vähendada.

Bikeygees (Saksamaa) on innovaatiline näide, kus pagulasnaised õpivad samaaegselt jalgrattaga sõitma ja saksa keelt – praktiline oskus ja keelepraktika käsikäes.

MIRA (Ungari) loob terve kogukonnakeskuse, kus keeleõpe on kombineeritud mitmesuguste klubide ja töögruppidega. Sisserändajad ja kohalikud tegutsevad koos kitarriklubis, õmblusringis, lapsehoidmistoes ning muudes tegevustes. MIRA on loonud selleks oma kogukonna ruumi (MiraDoor).

MIRA puhul on märkimisväärne, et tegemist on kogukonna enesejuhitud keskusega: osalejad ise panustavad klubide juhtimisse ning vabatahtlikud tagavad suure osa tegevusest. See tugevdab kuuluvustunnet – osalejad pole kliendid, vaid kaaskorraldajad. Lisaks avatakse teenus laiemalt avalikkusele (nt MIRA kultuuriõhtud, kuhu tulevad ka kohalikud ungarlased, kasvatades sallivust).

4. Perekeskse ja varajase lõimumise mudelid

Svenska med baby (Rootsi) toob kokku Rootsi ja sisserändajate noored vanemad, kes kohtuvad koos imikutega mängu- ja vestlusringides. See lahendus võimaldab keelt õppida keskkonnas, mis on sõbralik lastega kodustele. Keeleõpe toimub ühiselt lauldes, mängides ja argiteemasid arutades, samal ajal luuakse võrdseid sidemeid erineva taustaga lapsevanemate vahel.

Luetaan yhdessä (Soome, “Loeme koos”) on suunatud immigrantnaistele, kes tihti madala haridusega, pakkudes neile kogukondlikku lugemis- ja keeleklubi. Seal rõhutatakse inimväärikust ja austust – osalejaid (näiteks kirjaoskamatu naisi) ei kohelda kui abivajajaid, vaid kui aktiivseid õppijaid, kes on suutnud juba oma elus palju saavutada.

Sarnaseid naistekogukonna algatusi leidub ka mujal, eesmärgiga tuua välja muidu eraldunud sihtrühmad (noored emad, eakad naised) ja pakkuda neile turvalist ruumi keeleharjutuseks.

Mudelite tüpoloogia ja ühised põhimõtted

Rahvusvaheliste mudelite analüüsi tulemusena kujunes välja kogukonnapõhiste keeleõppeformaatide tüpoloogia:

1. **Individuaalne keelesõber/mentor**
2. **Vestlusring (kohvik/klubi)**
3. **Huvialapõhine rühm** (sport, kultuur, kunst)
4. **Kogukonnakeskuse mudel** (laiem programmide kogum)
5. **Perekeskne formaat**
6. **Veebi- ja hübriid-formaadid** (virtuaalsed keelevahetusplatvormid)

Ühised edutegurid ja põhimõtted

Enamik edukatest rahvusvahelistest algatustest jagavad teatud aluspõhimõtteid:

Vastastikkuse põhimõte – õppimine toimub kahepoolse vahetusena. Näiteks SPEAK mudelis võib sisserrändaja olla kordamööda nii õppija kui õpetaja.

Võrdne partnerlus – kõik osalejad on võrdsed sõltumata keeleoskusest. Näiteks Fáiite Isteach programmis õpivad eakas vabatahtlik ja immigrand üksteiselt.

Madal lävi – programmid on avatud kõigile huvilistele, formaalseid eeltingimusi ei ole. Talk English ja Svenska med baby kaasavad ka neid, kes muidu formaalsetele kursustele ei jõuaks.

Kogukondliku kuuluvuse eesmärk – keeleõpe on vahend eri kultuuride kokkutoomiseks ja sidemete tekitamiseks. MIRA loob «laiendatud kogukonna» tunde.

Paindlikkus – tegevused kohandatakse osalejate huvide järgi. Connected valib draama, Bikeygees jalgrattasõidu, et vastata sihtrühma vajadustele ja eelistustele.

Solidaarsus ja empaatia – kogukonna liikmed toetavad üksteist ka väljaspool keeleõpet. Näiteks SPEAK võrgustikus aitavad osalejad üksteist ka tööotsingul ja asjaajamises.

Need põhimõtted ja väärtused on olnud juhiseks ka käesoleva Eesti mudeli loomisel.

Rahvusvaheliste kogemuste mõju ja õppetunnid

Üks oluline õppetund maailmapraktikast on, et kogukonnapõhine lähenemine annab tulemusi nii keeleoskuse parandamisel kui sotsiaalses lõimumises. Kuigi selliste algatuste mõju on üldiselt raske kvantifitseerida, tuuakse sageli esile olulisi pehmeid tulemusi:

- uute sõprussuhete tekkimine
- enesekindluse kasv keelekasutuses
- kohalike hoiakute paranemine sisserrändajate suhtes

Paljud programmid (nt Fáiite Isteach, SPEAK) raporteerivad edulugusid, kus keelepraktikas osalemine on aidanud õppijatel hiljem leida tööd või jätkata haridusteed.

Samuti on täheldatud kogukonna tasandil, et varem eraldiseisvad grupid hakkavad rohkem läbi käima. Näiteks Fáiite Isteachi puhul märgitakse, et projekt on «muutnud kogukonnas nägusid» – kohalike ja uustulijate vahel on tekkinud side, mida varem polnud.

Kõik need rahvusvahelised teadmised on sünteesitud Eesti konteksti sobivasse mudelisse. Järgmises peatükis vaatleme, milline on Eesti kontekst ja senised praktikad, millele uus mudel toetub.

Eesti kontekst ja olemasolevad praktikad

Eesti keeleõppe keskkond

Eesti kontekstis on kogukonnapõhise keeleõppe vajadus eriti terav, sest märkimisväärne osa mitte-eestlastest elab piirkondades või sotsiaalsetes ringkondades, kus igapäevane eesti keele praktiseerimine on piiratud.

Riiklikul tasandil on olemas süsteemid formaalseks keeleõppeks: näiteks Integratsiooni Sihtasutuse, Eesti Keele Maja või Töötukassa kursused.

Samas puudub paljudel õppijatel pärast kursusi päriselus võimalus aktiivselt keelt kasutada. See on viinud olukorrani, kus eksisteerib nn **“A-taseme lõks”** – inimesed läbivad algtaseme kursuse, kuid ei julge endiselt eesti keeles rääkida ega liigu järgmisele tasemele üle, kuna praktikavõimalused ja motivatsioon rauguvad. Ilma järjepideva praktikata kaovad ka kursustel omandatud keeleteadmised.

Just seda lünka suudavad täita mõned kogukondlikud algatused, mis pakuvad mitteametlikku keelepraktikat ja kogukondlikku suhtlust. Allpool on ülevaade viiest olemasolevast praktikast Eestis, mida on uue mudeli väljatöötamisel arvesse võetud.

Eesti kogukonnapõhise keeleõppe praktikad

KeeleKohting

KeeleKohting on Tartu Ülikooli tegutses programm, kus eesti keelt valdavad inimesed ja erinevatest riikidest pärit keeleõppijad saavad regulaarselt kokku, et eesti keeles vestelda.

Osalejate profiil Osalejad on peamiselt kolmekümnendates aastates noored naised Venemaalt, Ukrainast, aga ka mujalt (Saksamaa, Pakistan, Ungari), kelle eesti keele oskus on alg- või kesktasemel. Kohalikud eestlastest vabatahtlikud on tihti tudengid või töötajad, kes näevad oma osaluses võimalust aidata uusi elanikke keele ja kultuuriga.

Tegevusformaadi areng Kohtumiste formaati uuendatakse pidevalt vastavalt osalejate tagasisidele: korraldatakse vahelduseks väljasõite, mängulisi elemente ning kaasatakse eri keeletaustaga moderaatoreid. Näiteks ühe tagasiside põhjal selgus, et õues vabas õhkkonnas (suveajal Pirogovi pargis) toimunud kohtumine julgustas osalejaid rohkem rääkima.

Edutegurid ja väljakutsed KeeleKohtingu edu aluseks on pühendunud korraldustiim ja osalejate positiivne kogemus – paljud tulevad korduvalt. Analüüsid on näidanud, et osalejate motivatsioon on eelkõige saada

kõnepraktikat ja kasvatada enesekindlust, samas kui eesti keelt emakeelena rääkijad hindavad kultuurivahetust ja kogukonna edendamist.

KeeleKohtingu formaat sobib ka mujale – näiteks koolidesse ja töökohtadesse. Peamine kitsaskoht on siiski eesti vabahtlike leidmine suures mahus: eesti-keelseid vestluspartnereid napib, mis piirab võimalusi.

Mõju ja järelused KeeleKohting põhineb madalal lävel (osaleda võib iga huviline, tasuta) ning on tõestanud, et regulaarsel mitteametlikul suhtlusel on väga positiivne mõju osalejate julgusele päriselus eesti keelt kasutada.

Narva Eesti Keele Maja eriprojektid

Integratsiooni Sihtasutuse Narva Eesti Keele Maja on lisaks tavapärasele kursustele käivitanud mitmeid kogukondlikke eriprojekte, et pakkuda Narva venekeelsele elanikkonnale atraktiivseid keelepraktika vorme.

Projektide näited ja metoodika Igal aastal korraldatakse uusi teemaprojekte, mis seovad keeleõppe mõne loova või praktilise valdkonnaga:

«**Räpi-ooper**» – osalejad loid ühiselt eestikeelse räpp-muusikali;

«**Filmiakadeemia**» – filmihuvilistele mõeldud projekt, kus tehti lühifilme eesti keeles;

«**Aiahaldjate kevadkool**» – kogukonnaaianduse projekt, kus osalejad rajasid üheskoos linnaaeda,

õppides samal ajal taimekasvatuse sõnavara.

Nende projektide metoodika on hübriidne:

Esimene faas: inspiratsiooniüritused (kohtumised eesti kultuuritegelaste või ekspertidega vastaval alal) – see annab teadmisi ja tekitab huvi

Teine faas: osalejad rakendavad teadmisi praktiliselt, luues midagi ise (lavastus, film, aed)

Keeleõpe on orgaaniliselt põimitud tegevusse: näiteks filmiakadeemias kirjutati stsenaariume eesti keeles, aiahaldjate projektis toimus suhtlus eesti-keelsete spetsialistidega.

Kontekstuaalsed eripärad Narva kontekstis on paljud osalejad harjunud õpetaja-keskse õppega ja pigem passiivsed. Seetõttu on Keele maja pidanud looma selge struktuuri, kuid samas julgustama igat inimest aktiivselt kaasa lööma.

Osalejate profiil on tihti kesk- või kõrgharidusega täiskasvanud, kel on passiivne keeleoskus (mõistavad, kuid ei räägi vabalt) ning tugev soov keelt õppida kas tööalastel või isiklikel põhjustel.

Tulemused ja jätkusuutlikkus

Tagasiside põhjal on need eriprojektid osalejate jaoks väga motiveerivad – tehes midagi praktilist ja huvipakkuvat, “unustavad” nad justkui, et õpivad keelt, ning julgevad rohkem rääkida.

Narva Keelemaja kogemus näitab ka, et korduvalt projektides osalenud inimesed

on hiljem valmis panustama vabatahtlikena uustulijate toetamisse, tekitades sellega omamoodi keelepraktika «ringluse».

Peamine takistus on rahastus: projekti tegemine nõuab uute vahendite leidmist. Siiski on Narva Eesti Keele Maja eriprojektid tõestanud, et ka tugevalt venekeelses keskkonnas on võimalik luua eestikeelse suhtluse kogemust, kui pakkuda loovaid ja kultuuriliselt huvitavaid formaate.

Tallinna Kunstihoone Lasnamäe paviljoni keelepraktika

2022. aastal kolis Tallinna Kunstihoone ajutiselt Lasnamäele ning inspireeris kunstihoonet suunama oma tegevusi vene emakeelega kohalikele.

Programmi kontseptsioon: Lasnamäe paviljoni haridusprogrammid kohandati spetsiaalselt nii, et kaasata kohalikke vene emakeelega kooliõpilasi, kelle eesti keele oskus on nõrk.

Välja töötati **lihtsustatud keelekasutusega kunstiekskursioonid ja töötoad**: giidid selgitasid kunstinäitust lihtsas eesti keeles, vajadusel toetasid vene keelega. Meetod rõhus visuaalsusele ja emotsioonidele – räägiti pigem tunnetest, mida kunst tekitab, mitte keerulisest kunstiteooriast. Nii suutsid piiratud keeleoskusega lapsed tegevusest osa võtta.

Kogukonna kaasamine: Lisaks korraldas Kunstihoone Lasnamäel kogukonnaaia, kuhu said huvilised

(näiteks nii eakad kohalikud elanikud kui noored kunstnikud) endale taimekaste taotleda. See aianduse projekt tõi erineva taustaga inimesed omavahel suhtlema neutraalses, mitteametlikus kontekstis. Korraldati ühi-seid teeõhtuid, mis löid keelepraktika võimalusi täiskasvanutele.

Tulemused ja mõju: Lühikese ajaga on paviljon jõudnud paljude inimesteni. Näiteks kevadnäituse perioodil külastas paviljoni umbes 5700 inimest, kellest umbes 1900 olid õpilased haridusprogrammides.

Programm täitis oma eesmärgi tuua kultuur lähemale publikule, keda muidu kaasaegne kunst ei kõnetanud. Paljud Lasnamäe lapsed ja täiskasvanud said esmakordse positiivse kogemuse eesti keeles kunsti nautimisest.

Ülekandev väärtus: Metoodiliselt kujunes välja mudel, mida võiks rakendada ka teistes muuseumides: pakkuda lihtsustatud eestikeelseid programme, mida viivad läbi kakskeelsed juhendajad.

Tulevikus on kunstihoonel plaanis laiendada praktikat ka täiskasvanutele ja jagada metoodikat teistele kultuuri-asutustele. Lasnamäe paviljoni näide illustreerib, et integratsioon ei pea toimuma vaid keelekesksetes tegevustes – seda saab lõimida ka kultuuri- ja huvitegevusse, tuues inimesed ühise eesmärgi nimel kokku ning kõrvaldades suhtlusbarjääre loomulikumal moel.

Rakvere Keskraamatukogu keelekohvikud

Rakvere linnas on kohaliku raamatukogu eestvedamisel juba 2018. aastast tegutsenud keelekohvik, mis on kujunenud paindlikuks ja jätkusuutlikuks kogukondliku keelepraktika kohaks.

Ajalugu ja areng Algusaastatel toimusid mitmed eraldi keelekohvikud vabatahtlike initsiatiivil, sealhulgas kohalike aktiivsete välismaalaste eestvedamisel. Pandeemia põhjustas küll paariaastase pausi, kuid 2023. aasta sügisest käivitati programm uuesti, seekord Eesti Linnade ja Valdade Liidu rahastuse toel ning koostöös Rakvere linnavalitsusega.

Formaadi kirjeldus: Regulaarsed keelekohviku kohtumised toimuvad raamatukogu ruumides ning iga sessiooni sisu valmistavad ette raamatukogu töötajad. Tavaliselt valitakse mõni igapäevaeluline teema või kultuuriline aspekt: näiteks vastlapäeva kombed, Eesti traditsioonid, eesti keele eripärad või praktilised teemad (näiteks tööintervjuu läbiviimine).

Kohtumisel tutvustatakse teemat, mille järel toimub vabas vormis vestlus. Sageli kaasatakse külalisi – näiteks on külas käinud keraamik või teatriekspert. Lisaks kohapealsetele vestlustele on keelekohviku raames korraldatud:

- ekskursioone (Eesti Rahva Muuseum, Lennusadam Tallinnas)
- jalutuskäike linnas
- kohtumisi teiste kultuuriseltsidega

Osalejad ja grupi dünaamika:

Keelekohvikus osalejate arv on tavaliselt 8–14 inimest – see on optimaalne, et vestlus oleks veel isiklik ja kõigil oleks võimalus rääkida. Osalejad on väga erinevad:

- vene emakeelega püsielanikud
- uued Ukraina sõjapõgenikud
- nii noored kui vanemad vabatahtlikud kohalikud

Keelekohvik on mitteametlik – rõhutatakse osalejatele, et see ei ole traditsiooniline keeletund, vaid vaba vestluse koht. Eesmärk on julgustada rääkima ja avardada silmaringi Eesti elu-olu teemadel.

Kaasamine ja võrgustikud Positiivne on see, et Rakvere kohviku tegevustesse on kaasatud ka eestlased vabatahtlikena. Näiteks programmist “Eesti ampsud” võttis osa 10 ukrainlast ja 5 eestlast, kes üheskoos arutlesid ja lahendasid ülesandeid. See on aidanud kaasa kohalike ja uute elanike kontaktidele ja võrgustumisele.

Väljakutsed sihtrühmade kaasamisel Samas on märgatud, et vanemaealisi vene emakeelega püsielanikke on raskem kaasata. Kui neid ei sunni mõni ametlik nõue (näiteks kodakondsuseksam), siis pelgalt huvist paljud ei tule. See viitab vajadusele eraldi motiveerida ja jõuda ka selliste sihtrühmadeni, võib-olla läbi neile sobivate formaatide või koostöös sotsiaalsete tugiteenustega.

Mõju ja õppetunnid Rakvere raamatukogu keelekohvikute senine mõju on väga positiivne:

- Raamatukogu on saanud end tõestada kogukonnakeskusena,

mis aitab kaasa lõimumisele

- Osalejad on loonud uusi sõprus-suhteid ja parandanud keeleoskust
- Paljud tunnistavad, et raamatukogu õhkkond on neutraalne ja turvaline, erinevalt võib-olla koolist või töökohast

Väljakutsena on ka Rakveres esile kerkinud **rahastuse püsivus** – praegu tagab tegevuse projektitoetus ning korraldajad mainivad, et «sisutegevus pole probleem, kõige keerulisem on paberimajandus» ehk aruandlus ja jätkuprojektide kirjutamine võib motivatsiooni vähendada.

Siiski on Rakvere mudel piisavalt tugev, et seda hoitakse elus ka väheste ressurssidega – peamiseks on pühendunud eestvedaja, kelle isiklik entusiasm kannab programmi.

Laiendamise potentsiaal Suureneva huvi tõttu nähakse võimalust seda formaati laiendada ka teistesse omavalitsustesse. Hetkel toimib raamatukogude vahel pigem mitteformaalne infovahetus, aga süsteemsem võrgustik (näiteks üle-eestiline raamatukogude lõimumisprogramm) annaks tugevama toe neile, kes tahaks midagi sarnast alustada.

MTÜ Lasnaidee kogukondlik tegevus

Tegevuse iseloom ja metoodika MTÜ Lasnaidee tegutseb Lasnamäel eesmärgiga tugevdada kogukondlikku sidusust ja parandada elukeskkonda. Nende tegevused – kogukonnaaiad, talgud, jalutuskäigud, filmiõhtud ja töötoad – on suunatud kohalike elanike kaasamisele

ja omavaheliste sidemete loomisele.

Keelepraktika ei ole Lasnaidee otsene siht, kuid see tekib orgaaniliselt: eri emakeelega osalejad suhtlevad, tõlgivad ja selgitavad üksteisele arusaamatuid väljendeid.

Tegevused toimuvad enamasti kakskeelselt ning tuginevad põhimõttele, et ühine tegutsemine on parim lõimumise ja keelekasutuse soodustaja. Näiteks kultuuri- ja keskkonnaprojektides, nagu „Eesti keel ja kultuur seenioridele“, aiateraapia ja jutuvestmise õhtud, ühendatakse praktilised ja loovad tegevused vabas õhkkonnas, kus keeleõpe toimub märkamatuks.

Osalejad ja motivatsioon Lasnaidee projektides osalevad peamiselt Lasnamäe piirkonna elanikud – nii eesti, vene, ukraina kui ka muust rahvusest taustaga inimesed. Suure osa osalejatest moodustavad naised, kellele kogukondlikud tegevused pakuvad nii sotsiaalset kuuluvust kui ka võimalust arendada keeleoskust mitteametlikus keskkonnas.

Motivatsiooniks on eelkõige huvi ja osalemisrõõm: soov oma kodupiirkonda panustada, midagi uut õppida ning leida suhtlusvõimalusi väljaspool ametlikku õppekeskkonda. Keelepraktika tekib spontaanselt, kuna osalejad tegutsevad ühise eesmärgi nimel – olgu see aiapenaarde rajamine, jalutuskäigu korraldamine või loovtöö tegemine.

Kogukondlik mõju ja õppetunnid

Lasnaidee toob eri taustaga inimesed kokku neutraalses ja sõbralikus keskkonnas. Projektide käigus on tekkinud väikesed sotsiaalsed võrgustikud, mis jätkavad suhtlemist ka väljaspool

ametlikke tegevusi. Eakate projektidest on mitmed osalejad suundunud eesti keele kursustele, osa on saavutanud A1–B1 taseme. Samuti on märgata mõju osalejate enesekindlusele ja aktiivsusele – inimesed võtavad rohkem algatusi ning pakuvad ise välja uusi tegevusi. Lasnaidee üritused on paljude jaoks juba harjumuspärane osa Lasnamäe suvisest ja sügisest elust.

Väljakutsed ja arendusperspektiiv

Peamine väljakutse on ressursside ja inimeste kaasamine – nii korraldusliku meeskonna tugevdamine kui ka rahalise jätkusuutlikkuse tagamine. Keelepraktika teadlikum suunamine ja koostöö laiendamine haridus- või kultuuriasutustega võiks anda Lasnaidee tegevusele uue arendustasandi.

Kokkuvõte Eesti praktikast

Eeltoodud näited (KeeleKohting, Narva eriprojektid, Lasnamäe kunstipaviljon, Rakvere keelekohvikud,) näitavad, et Eestis on juba tärganud kogukondliku keeleõppe algatused, mis on andnud häid tulemusi. Need on küll seni olnud killustatud, projektipõhised või konkreetsest kohast sõltuvad, kuid nende kogemus on hindamatu sisend uuele üleriigilisele mudelile.

Ühisjooned ja edutegurid

Madal lävi ja vabatahtlikkus – osaleda soovitakse pigem vabas vormis kui kohustuslikus korras

Kohalike eestvedajate tähtsus – isik, kes viib asja entusiasmiga ellu, on tihti edu võti

Integratsiooni laiem mõju – lisaks keelepraktikale tekib osalejatel suurem sotsiaalne võrgustik ja positiivsem suhtumine teineteisesse.

Peamised väljakutsed

Rahastuse jätkusuutlikkus – projektipõhine rahastus raskendab pikaajalise tegevuse planeerimist

Vabatahtlike leidmine ja hoidmine – süsteemse toe puudumine võib vähendada vabatahtlike motivatsiooni. Need on küsimused, mida uus mudel peab süsteemselt lahendama.

Mudeli areng Eesti kontekstis

Kogukonnapõhise keeleõppe mudel, mida käesolev raport esitleb, õpib nendest senistest praktikatest ning seob need üheks terviklikuks raamistikuks. Järgnevalt kirjeldatakse mudeli kontseptsiooni, põhielemente, rollijaotust, rakendusetappe, hindamissüsteemi ja jätkusuutlikkuse tagamise strateegiat – eesmärgiga luua ühtne mudel, mida saab rakendada üle Eesti, kohandades kohalikku konteksti.

Mudeli kirjeldus

Kontseptuaalne raamistik

Väljatöötatud kogukonnapõhine keeleõppe mudel on terviklik teenusmudel, mis ühendab keeleõppe loomuliku kogukondliku tegevusega.

Mudeli keskne eesmärk

Mudeli keskmes on eesmärk luua püsiv süsteem, kus:

Keeleõppijad saavad praktiseerida eesti keelt turvalises ja toetavas keskkonnas, regulaarselt ja pikaajaliselt

Kogukonnad (sj kohalikud spordi- ja kultuurklubid, asutused, ettevõtted) saavad endale uusi aktiivseid liikmeid, tuues mitmekesisust ja saades osa uute elanike kogemustest

Ühiskond tervikuna muutub sidusamaks ja kaasavamaks, kui eri taustaga inimesed suhtlevad ja tegutsevad koos

Mudeli eripära

Mudel käsitleb keeleõpet vahendina laiemaks eesmärgiks: mitte pelgalt keeleoskuse parandamine, vaid inimese kaasamine ühiskonda. Õppija jaoks ei ole see lihtsalt kursus, vaid võimalus leida sõpru, hobi või kogukond. Kohalike jaoks on see võimalus panustada ja rikastuda kultuuriliselt.

Mudel on:

- **Praktiline** – õpe toimub läbi tegelike tegevuste, mitte teooria
- **Kombineeritud** – ühendab formaalset, mitteformaalset ja informaalset õppimist
- **Kohandatud** – võimaldab erinevaid tegevusformaate vastavalt sihtrühma profiilile ja piirkonna eripärale

Väärtused ja põhimõtted

Mudeli aluspõhimõtted – vastastikkus, võrdne partnerlus, madal lävi, kogukondlik kuuluvus, paindlikkus – on juba eelnevalt selgitatud (vt peatükk 5) ja need on integreeritud kõigisse mudeli komponentidesse.

Samuti lähtutakse väärtustest nagu:

- **Inimväarikus ja austus** – iga osaleja (nii õppija kui vabatahtlik) on austatud partner, kelle kogemused ja oskused on olulised
- **Solidaarsus ja empaatia** – üksteise toetamine ja mõistmine
- **Vastastikkus** – õppija ei ole passiivne abisaaja, vaid aktiivne panustaja oma kogukonda; vabatahtlik ei ole pelgalt õpetaja, vaid ka õppija teise inimese kultuurist

Mudeli kokkuvõte

Kokkuvõtlikult loob mudel raamistiku, kus eesti keele õppimine toimub orgaaniliselt osana igapäevaelust. Inimestel aidatakse leida tee kohalike kogukondade tegevustesse (näiteks sporditiimi, huviringi, klubisse), sealjuures pakutakse neile keelelist tuge

ja kaaslasi. Mudel kindlustab, et see protsess on juhendatud, jälgitav ja vajadusel toetatud, et nii keeleline kui ka sotsiaalne areng toimuks.

Mudeli põhikomponendid

Sihtrühmad ja kasusaajad

KEELEÕPPIJAD

Uussisserändajad – hiljuti Eestisse saabunud inimesed (sealhulgas rahvusvahelise kaitse saajad, Ukraina sõjapõgenikud), kelle eesti keele tase on madal.

Pikaajalised madala keeleoskusega elanikud – näiteks vene emakeelega inimesed, kes on aastaid Eestis elanud, kuid pole saavutanud keeleoskust.

Keeleoskuse täiendajad (B1+ tasemel) – need, kes on juba kesktasemel, kuid soovivad edasijõudnuna praktikat (näiteks erialakeelt, sujuvamat suhtlust).

Täiskasvanud õppijad – keskendume täisealistele õppijatele, kellel on iseseisev motivatsioon. Laste puhul toimub integratsioon pigem läbi kooli, kuid ka noored või isegi lapsed võivad programmist kaudselt kasu saada (nt perekesksed keelekohvikud).

KOGUKONNAD

Kohalikud spordi- ja harrastusgrupid – näiteks spordiklubid, treeningrühmad, matkaseltskonnad, mille tegevusega saab keeleõppija liituda.

Kultuuri- ja huviühingud –

näiteks rahvatantsurühmad, koorid, kunstiringid, kus toimub regulaarne ühistegevus.

Raamatukogud ja haridusasutused –

raamatukogud korraldajatena või rahvaülikoolid, noortekeskused, mis saavad programmidele pakkuda ruume ja neid toimimas hoida.

Ettevõtted ja organisatsioonid –

töökohtade kollektiivid, kes soovivad oma võõrkeelseid töötajaid aidata (näiteks korraldavad firmas eestikeelseid suhtlusüritusi).

Kohalikud omavalitsused – linnad

ja vallad, kes võivad olla programmi koordinaatorid.

TOETAVAD OSAPOOLED

Vabatahtlikud keelepartnerid –

kohalikud eestikeelsed elanikud, kes panustavad oma aega, et olla kas üks-ühele vestluskaaslased või korraldajad/koordinaatorid.

Professionaalsed juhendajad –

näiteks treenerid, ringijuhid või keelementorid, kes oskavad nii valdkonda kui keele õpetamist (võivad olla tasustatud).

Rahastajad ja sponsorid –

riigiasutused ja KOVid, fondid, ettevõtted, kes annavad rahalisi ressursse programmi toimimiseks.

Riiklikud institutsioonid –

sealhulgas Integratsiooni Sihtasutus, Haridus- ja Teadusministeerium, Kultuuriministeerium, kes kujundavad poliitilist toetust ja strateegilist raamistikku.

Tegevusformaadid

Mudel ei kehtesta ühte kindlat formaati, vaid sisaldab **formaatidest menüüd** – erinevat tüüpi tegevusi, mida saab rakendada vastavalt õppijate keeleoskuse tasemele ja huvidele.

ALGAJATELE (A1–A2 TASE)

Lihtsa suhtlemisega tegevused, kus keelt saab õppida pigem läbi mitteverbaalse ja lihtsa verbaalse suhtluse:

Sport ja liikumine – ühised treeningud (jalutusring, jooga algajatele, tantsutrenn). Liikumine loob vaba õhkkonna ning lihtsad juhised on kergesti jälgitavad

Käsitöö ja kunst – töötoad nagu keraamika, maalimine, fotoklubi – keskendutakse tegevusele, samal ajal õpitakse teemaga seotud sõnavara

Toiduvalmistamine – kokanduskursused, koos kokkamine, kus retsepti järgides harjutatakse nii keele mõistmist kui räägitakse toidu ja kultuuri teemadel

Aiandus ja lemmikloomaga tegelamine – kogukonnaaiad, talgud, lemmikloomaringid – tegevused, kus on spetsiifiline sõnavara, aga mis hõlmavad ka vaba suhtlust.

KESKTASEMELE (B1–B2)

Kombineeritud tegevused, kus eesti keelt kasutatakse juba sisukamate vestluste ja ülesannete lahendamiseks:

Meeskonnamängud – lauamänguõhtud, viktoriinid, orienteerumismängud – meelelahutuslikud tegevused, mis nõuavad suhtlemist ja koostööd

Lugemisringid – lihtsate eestikeelsete artiklite ühisarutelu (näiteks raamatukogus). Arendab sõnavara ja arutlusoskust

Muuseumikülastused ja ekskursioonid – giidituurid lihtsas eesti keeles, mille järel arutatakse nähtut (siin saab kaasata kakskeelseid giide nagu Lasnamäe näitel)

Vabatahtlik töö kogukonnas – ühisprojektid (näiteks talgud, supiköögi abistamine, heategevus), kus keeleõppijad panustavad koos eestlastega; töö käigus toimub suhtlus loomulikult

EDASIJÕUDNUTELE (B2–C1)

Väljakutset pakuvad tegevused, mis eeldavad juba keerukamat keelekasutust:

Aruteluklubid – diskussioonigrupid ühiskondlikel või kultuuriteemadel (näiteks filmiõhtu ja arutelu, väitlusklubi). Siin saavad osaleda need, kes tahavad väljendada arvamust ja lihvida väljendusoskust

Projektitöö – osalemine mõnes kogukonnaprojektis (näiteks linnafestival, startup-ettevõtluse inkubaator), kus keeleõppija tegutseb tiimis päris projekti kallal – keelekasutus tekib töö käigus ja on eesmärgipärane

Mentorlus – edasijõudnud õppijaid võib kaasata ise mentoritena algajamatele (põhimõttel, et parim viis midagi õppida on õpetada) – see motiveerib ja kinnistab nende oskusi, andes samas tuge algajatele

Avalik esinemine – näiteks improvi-seeritud esinemiste korraldamine (open mic) – suurim väljakutse, mis arendab keelevaldamist väga kõrgel tasemel

Keeleline tugi eri tasemetel

Oluline on, et igas formaadis on keeleline tugi integreeritud:

- **Algajatele** on rohkem kakskeelset selgitust või visuaale
- **Kesktaasel** tegevustes on materjalid kohandatud kergesti mõistetavaks
- **Edasijõudnutele** pakutakse enesearengu ja tagasiside võimalusi (näiteks juhendaja parandab vigu või annab stiilisoovitusi)

Mudeli paindlikkus võimaldab kogukondadel valida just neile sobiva formaadi kombinatsiooni – olgu see siis korvpallitreenn koos keelekohvikuga või emade beebiring koos lugemisõhtuga.

Ressursid

Mudeli põhikomponentide hulka kuuluvad ka ressursid ja tugistruktuur, mis tagavad tegevuste toimimise. Ressursse vaatleme lähemalt peatükis 6 (Jätkusuutlikkuse tagamine), kuid siin kohal mainime, et need hõlmavad:

Inimressurss – pühendunud meeskond (programmi koordinaatorid, koolitajad) ja motiveeritud vabatahtlikud (keelepartnerid, kogukonnajuhid)

Intellektuaalne ressurss – metoodika ja materjalid (tegevusjuhendid, õppematerjalid), kvaliteedijuhised, hindamisvahendid, digiõppe platvorm jne

Materiaalsed ressursid – ruumid (kohtumispaidad kogukondades), vahendid (spordivahendid, kunstitarbed, raamatud sõltuvalt tegevusest), rahastus (eelarve personaliks, tegevusteks, halduseks)

Tugisüsteem – nõustamine, koolitused ja supervisioon osalejatele ning vabatahtlikele; tehniline tugi (näiteks veebikeskkond info jagamiseks ja osalejate kokkuviimiseks)

Rollid ja vastutused

Mudel eeldab mitmetasandilist rollijaotust, et hoida süsteem toimivana alates kesksetest korraldajatest kuni kohalikul tasandil tegutsejateni.

Keskne koordineeriv tuumik

See on väike püsimeeskond (umbes 2–4 inimest), kes vastutab programmi üldise juhtimise eest. Ideaalis paikneb see Integratsiooni Sihtasutuse juures või mõnes juhtivas asutuses.

Vastutusvaldkonnad:

Metoodika arendamine – töötatakse välja ja ajakohastatakse mudeli

metoodikat, valmistatakse ette juhendmaterjale eri tegevusformaatide jaoks, koostatakse koolitusprogramme vabatahtlikele

Kvaliteedi tagamine – kehtestatakse lihtsad kvaliteedistandardid (vt allpool hindamise osas) ja jälgitakse nende täitmist, kogutakse jooksvalt tagasisidet kohalikelt koordinaatoritelt, lahendatakse tekkivad probleemid. Et tegevused ei ole standardiseeritud ning põhinevad suuresti vabatahtlikkusel, on oluline mitte koormata tegijaid liigse aruandlusega. Pigem on väärtuslik kontakti hoidmine.

Ressursside haldamine – planeeritakse ja jaotatakse eelarvet, hallatakse rahastust (sealhulgas projektide kirjutamine, aruandlus), koordineeritakse rahastusallikaid. Samuti hallatakse digiplatvorme ja muid ühisvahendeid

Suhtlus ja võrgustik – hoitakse ühendust partneritega (omavalitsused, mittetulundusühingud, sponsorid), jagatakse parimaid praktikaid üle võrgustiku, organiseeritakse ühisüritusi (näiteks üle-eestilised konverentsid või motivatsioonipäevad vabatahtlikele)

Turundus ja teavitus – kujundatakse programmi kuvand, korraldatakse teavituskampaaniaid õppijate värbamiseks ja vabatahtlike leidmiseks

Piirkondlikud koordinaatorid

Igas maakonnas või suuremas linnas on soovitatavalt poole kohaga

koordinaator (vajadusel ja võimalusel täiskohaga). Piirkondliku koordinaatori roll on ühendada keskne mudel kohaliku kontekstiga.

Ülesanded:

Kohalike kogukondade tundmine – koordinaator kaardistab oma piirkonna võimalikke partnereid (millised spordiklubid, raamatukogud, mittetulundusühingud võiksid kaasatud olla), tunneb kohalikke olusid (näiteks mis keelesisu on elanikel juba olemas, mis on peamised takistused)

Kontaktide loomine – võtab ühendust potentsiaalsete kogukondadega, selgitab programmi ideed ja võidab nende koostöö. Koordinaator on justkui sillaehitaja kohalike kogukondade ja keskse programmi vahel

Tegevuste käivitamine – aitab käivitada piloottegevusi: leiab konkreetse kogukonna juures sobiva formaadi, aitab valida teemat, leiab vabatahtlikud keelepartnerid kohapealt, korraldab avaürituse. Igas uues kogukonnas tegutseb algfaasis tihedalt, et format käima saada

Tugi ja monitooring – jälgib jooksvalt oma piirkonna tegevusi, hoiab ühendust iga grupi juhiga, nõustab probleemide korral, kogub osalejate tagasisidet ja edastab selle kesksesse tiimi. Korraldab ka omavahelisi kohtumisi kohalikule võrgustikule (näiteks kord kvartalis saavad piirkonna vabatahtlikud ja grupijuhid kokku kogemusi vahetama)

Kogukondlikud tegevusjuhid

Need on konkreetsetes kogukonnas toimuva tegevuse eestvedajad. Tihti on nad kas vastava organisatsiooni inimesed (näiteks raamatukoguhoidja, spordiklubi treener) või aktiivsed vabatahtlikud kohapealt.

Vastutus:

Grupi kooshoidmine – tegevusjuht vastutab, et tema keelepraktika grupp (näiteks esmaspäevane keelekohvik või kolmapäevane jalgpallitrenn) toimib regulaarselt. Ta teavitab osalejaid aegadest, märgib üles kohalolijad, kutsub vajadusel uusi liitujaid

Turvalise keskkonna loomine – kehtestab grupis reeglid (näiteks kokkulepe, et räägime võimalusel eesti keeles, aga vajadusel tõlgime; austame teineteist; ei naera vigade üle). Lahendab väiksemaid arusaamatusi ja konflikte

Tegevuse läbiviimine – kui tegu on spetsiifilise tegevusega (sport, käsitöö), siis tegevusjuht juhendab seda ala. Kui ta ise pole ala spetsialist (näiteks keelekohviku moderaator võib olla lihtsalt vabatahtlik, mitte õpetaja), siis tema ülesanne on hoida vestlus käimas, julgustada väiksemaid osalejaid, vajadusel suunata teemat

Keelesisu monitoorimine – tegevusjuht ei pea tingimata keelt õpetama, kuid ta jälgib, et keeleõppe eesmärk ka täituks. Näiteks veendub, et kohal on alati keegi eestikeelne vestluspartner või et õppijad ei lähe omavahel võõrkeelele üle. Annab piirkondlikule koordinaatorile teada, kui grupil on vaja lisamaterjale või keegi

õppijatest vajab eraldi keeleabi (näiteks suunata ta mõnele kursusele lisaks)

Tagasiside andmine – tegevusjuhid suhtlevad piirkondliku koordinaatoriga ning annavad regulaarselt infot, kuidas grupil läheb (osalejate arv, edulood, mured). Samuti võivad nad ise välja pakkuda ideid parendusteks

Vabatahtlikud keelepartnerid

Need on kohalikud inimesed, kes on iga grupi juures õppijatele toeks eesti keele praktiseerimisel. Nende konkreetsem roll on veidi erinev sõltuvalt formaadist:

Sillaehitajad – mõned vabatahtlikud tegutsevad “sillaehitajatena”, olles esimesed kontaktid õppijatele. Näiteks kui uus õppija liitub programmiga, siis sillaehitajast vabatahtlik võtab temaga ühendust, uurib huvisid ja aitab leida sobiva kogukonnategevuse. Ta võib esimene kord kaasa minna ja tutvustada õppijat teistele grupis, aidates üle saada hirmust uude kohta minna

Keelepartnerid – need vabatahtlikud osalevad regulaarselt tegevustes koos õppijatega ning on justkui vestluskaaslased ja julgustajad. Nad räägivad õppijatega eesti keeles, parandavad sõbralikult vigu, seletavad kultuuri konteksti ja uusi sõnu, juhendavad hääldust. Näiteks raamatukogude keelekohviku formaadis on põhimõte, et igas lauas istub vähemalt üks eesti keele kõneleja, kes vestlust hoiab. Keelepartneri ülesanne on ka motivatsiooni hoidmine – kui õppijal on raskusi, innustab teda mitte loobuma, kui on, siis jagab enda õppimiskogemust

Kultuuritõlgid – teatud mõttes toimivad vabatahtlikud ka kultuurivahendajatena. Nad võivad tutvustada õppijatele kohalikke kombeid (näiteks viia ta matkale või kodukandi üritusele), aidata aru saada ametlikust infost või kasvõi nõu anda, kuidas kohalikus omavalitsuses mingit asja ajada. See kõik soodustab õppija laiemat integreerumist

Mentorid – mõnes formaadis võidakse edasijõudnud õppijaid siduda kogenud eestikeelsete mentoritega üks-ühele (või väikegrupis). Mentoriga kohtutakse näiteks kord nädalas, et lihtsalt vestelda, koos mõnd tegevust teha (jalutada linnas, käia muuseumis). See on sarnane keelesõbra programmile – mentor pakub keelepraktikat ja sõprust ning suunab õppijat ka iseseisva õppe osas. Mentorid on eriti vajalikud neil juhtudel, kui õppija ei leia sobivat huviringi või vajab intensiivsemat tähelepanu (näiteks väga tagasihoidlik või erivajadusega õppija). Mentorid läbivad keskse tiimi poolt koolituse ning neile antakse ka konkreetne tegevuskava (kohtumiste sagedus, soovitud tegevusteks)

Tugisüsteem ja rollide paindlikkus

Kõigi nende rollide toimimiseks on hädavajalik tugisüsteem: keskne meeskond peab vabatahtlikke koolitama, neile supervisiooni pakkuma ja läbi mõtlema motivatsioonisüsteemi (vt peatükk Jätkusuutlikkuse tagamine). Kui vabatahtlikud tunnevad end toetatuna ja tunnustatuna, püsivad nad kauem programmi juures.

Samuti on oluline **rollide paindlikkus** – inimesed võivad kanda mitu mütsi (näiteks raamatukoguhoidja võib olla ühtaegu piirkonna koordinaator ja konkreetse grupi juht; mõni edasijõudnud õppija võib aja jooksul ise saada vabatahtlikuks keelepartneriks). Mudel kirjeldab rollid selgelt, kuid soodustab ka liikumist rollide vahel vastavalt võimekusele ja motivatsioonile.

Rakendamise etapid

Mudeli elluviimine on kavandatud etapiviisilise protsessina. Eesmärk on alustada väiksemalt, koguda kogemusi ja seejärel laiendada kontrollitult, et tagada kvaliteet ja kestvus.

Ettevalmistusfaas (3–6 kuud)

Esimeses faasis luuakse eeldused piloottegevuste alustamiseks.

Vajaduste kaardistamine

Igas valitud pilootpiirkonnas analüüsitakse sihtrühma olukorda:

- Kui palju on potentsiaalseid õppijaid (näiteks uute sisseastujate arv vallas, nende senine keeleõpe, keeletasemed)
- Millised on olemasolevad kogukonnad ja tegevused, kuhu õppijaid saaks kaasata (spordiklubid, seltsid, huviringid, raamatukogud)
- Millised ressursid on olemas (ruumid, juhendajad, materjalid)

Partnerite leidmine

Võetakse ühendust kohalike omavalitsuste ja organisatsioonidega pilootprojekti koostööpartnerite leidmiseks:

- Selgitatakse mudeli kasu ja nõudmisi
- Sõlmitakse esialgsed kokkulepped 3–5 kogukonnaga igas pilootpiirkonnas

- Koostatakse partnerite profiil (kes pakub ruume, kes aitab vabatahtlikke leida, kes panustab rahaliselt)

Meeskonna moodustamine

Värvatakse vajalikud rollitäitjad:

- **Keskne tuumik** on tavaliselt juba projekti alguses olemas
- **Piirkondlikud koordinaatorid** leitakse koostöös omavalitsustega, kes võivad pakkuda töötajaid
- **Vabatahtlikud keelepartnerid** – tehakse üleskutseid ülikoolides, pensionäride ühendustes, sotsiaalmeedias
- Koostatakse esmane koolitusplaan ja selgitatakse igaühele tema rolli ning ülesandeid

Metoodika detailne väljatöötamine

Kuigi kontseptuaalne raamistik on valmis, tuleb ette valmistada praktilised materjalid ja protsessid:

Tegevuste valimine – otsustatakse konkreetseid formaadid, millega piloodis alustatakse (näiteks spordiklubi mudel, raamatukogu keelekohvik, draamaring)

Materjalide kohandamine – valmistatakse teemade plaanid, sõnavaralehed, mängud vastavate formaatide tarbeks

Kvaliteedikriteeriumide kehtestamine:

- Igal grupil minimaalselt üks kohtumine nädalas 3 kuu vältel
- Igal grupil minimaalselt 5 osalejat
- Igal vabatahtlikul läbitud lühike baaskoolitus

Hindamisvahendite loomine – lühikesed ankeedid ja päevikuvormid tagasiside kogumiseks pilootfaasis

Piloteerimine (6–12 kuud)

Kui ettevalmistused on tehtud, käivitub pilootfaas. Soovituslikult kestab see vähemalt pool aastat, et läbi teha erinevad tsüklid ja näha muutusi.

Väikesemahuline katsetus

Alustatakse piiratud arvu kohtadega:

- 3–5 kogukonda (gruppi) võetakse piloodi raames programmi
- Igas grupis on umbes 10–15 keeleõppijat
- Valitakse teadlikult erineva profiiliga grupid (linnakeskkonnas spordiklubi, maakohas raamatukogu, noortekeskuse projekt)
- Kaasatakse erinevaid keeletase-meid (nii algajate kui kesktaseme grupid)

Regulaarne tegevus

Igas pilootgrupis toimuvad kokkulepitud tegevused vastavalt graafikule (näiteks kord nädalas 2 tundi).

Tagasiside kogumine

Pilootfaasi jooksul kogutakse struktureeritult andmeid, kasutades kombineeritud hindamismeetodeid:

Kvantitatiivne pool:

- Jälgitakse osalejate arvu, kohalolekut igal kohtumisel, alguses liitunute säilimist lõpuni, toimunud sündmuste arvu
- Viiakse läbi lühikesed enese-hinnangu küsitlused õppijatele (näiteks iga kuu või kvartal: “Kui kindlalt tunnen end eesti keeles rääkimisel nüüd võrreldes algusega?” skaalal)

Kvalitatiivne pool:

- Korraldatakse fookusgrupi intervjuusid pilootgruppide õppijatega ja eraldi vabatahtlikega (näiteks pärast 3 kuud tegevust), et süvitsi aru saada kogemustest
- Tehakse vaatlusi –koordineeriva tiimiliige külastab kohtumisi diskreetselt ja teeb märkmeid õhkkonna ja toimuva kohta
- Palutakse osalejatel pidada lühikest päevikut või kirjutada lugu oma kogemusest

Anonüümsuse tagamine – kasutatakse anonüümseid rahuloluküsitlusi iga paari kuu tagant, aga ka otsesuhtlust (piirkondlik koordinaator räägib iga vabatahtlikuga personaalselt)

Andmete analüüs

Kogutud tagasisidet analüüsitakse pidevalt:

- Iga 2–3 kuu tagant teeb keskne tiim vahekokkuvõtte (mis läheb hästi, mis on probleemid)
- Olulisi leide jagatakse kohe pilootgruppidega
- Lõpus (pärast 6–12 kuud) koostatakse põhjalikum analüüs:
 - Kas keeletase paranes (osa õppijaid võib teha tasemetesti)
 - Kas sotsiaalne võrgustik laienes (mitu uut tuttavat on tekkinud)
 - Kas keegi sai tänu programmile uue töö

Kohanduste tegemine

Piloot on õppimise aeg, seega julgustatakse kõiki osapooli tegema parandusettepanekuid:

Metoodika täiustamine – saadud andmete põhjal asendatakse mittetoimivad tegevused uutega; kohandatakse grupi suurust või kohtumiste intensiivsust

Protsesside optimeerimine – näiteks luuakse lihtsam registreerimissüsteem, kui piloodis oli see keerukas

Materjalide täiendamine – parandatakse õppematerjale vastavalt osalejate tagasisidele (lisatakse rohkem pilte, muudetakse sõnavara lihtsamaks)

Meeskonna täiendkoolitus – korraldatakse vabatahtlikele

lisakoolitusi teemal, mis ilmnes probleemina (näiteks “kuidas hakkama saada grupis, kus üks osaleja räägib liiga palju”)

Edukriteeriumite hindamine

Pilootfaasi lõpus võrreldakse tulemusi eelnevalt seatud KPI-dega (vt hindamise osa). Näiteks:

- Kas vähemalt 80% alustanud õppijaist osales järjepidevalt?
- Kas õppijate enesekindlusnäitajad tõusid vähemalt 1 punkti võrra skaalal?
- Kas vabatahtlike rahulolu oli kõrge?

Kui mõni kriteerium oluliselt ei täitunud (näiteks õppijate väljalangevus oli väga suur), töötatakse läbi peamised põhjused ja muudetakse disaini enne skaleerimist.

Laiendamine (12–24 kuud)

Kui piloot on edukalt läbitud ja mudelit on kohendatud, algab teine aasta, mille märksõna on skaleerimine.

Geograafiline laienemine

Kaasatakse uusi piirkondi:

- Kui piloot toimus näiteks kahes maakonnas, laiendatakse veel 3–4 maakonda
- Uute piirkondade jaoks värvatakse koordinaatorid ja tehakse neile koolitus, tuginedes piloodi õppetundidele

- Olemasolevates piirkondades lisatakse uusi kogukondi (näiteks kui piloot toimus peamiselt linnas, proovitakse nüüd ka maapiirkonna keskses)

Osalejate arvu kasvatamine

Eesmärk on saada rohkem õppijaid programmi:

- Laiendatakse turundustegevust (üleriigilised teavituskampaaniad, koostöö migrantide organisatsioonidega, Töötukassaga)
- Suurendatakse vabatahtlike värbamist (suuremad kampaaniad ülikoolides, osalemine üle-eestisel vabatahtlike messil)
- Iga uue vabatahtliku jaoks toimib ettevalmistatud koolitussüsteem, mis oli pilotis testitud

Tegevuste mitmekesistamine

Piloot keskendus võib-olla teatud formaatidele, aga laiendamisel rakendatakse ka neid, mida piloodis polnud:

- Käivitatakse tandemõppe programm online keskkonnas üle Eesti
- Lisatakse “emakeelekandjate klubi”, kus eestlased arutlevad, kuidas paremini uussisserändajaid kaasata (toetusgrupp vabatahtlikele)
- Mudeli erinevad komponendid, mis paberil välja töötati, saavad praktikas ellu rakendatud

Partnervõrgustiku laiendamine

Otsitakse juurde ankurorganisatsioone:

- Luuakse koostöö nt Eesti Raamatukogude Ühingu, et iga maakonna suurem raamatukogu võtaks keelekohviku formaadi üle
- Kaasatakse tööandjaid (ettevõtteid), et nad lubaksid oma ruume või aega kasutada
- Eesmärk on integreerida mudel osaks erinevate sektorite tavapraktikast, mitte hoida seda eraldiseisva projektina

Süsteemide loomine

Kui pilootfaasis võis paljugi toimuda käsitsi, siis nüüd tuleb luua püsivad süsteemid, mis skaleerimist toetavad:

Registreerimissüsteem – veebipõhine platvorm, kus:

- Huvilised saavad end kirja panna programmis osalejaks
- Toimub sobivate kogukondadega ühendamine
- Vabatahtlikud saavad registreeruda
- Hallatakse andmeid (keeletase, asukoht, huvid)
- Saadetakse automaatselt meeldetuletusi ja kogutakse tagasisidet

Kommunikatsioonikanalid:

- Ühtne infovahetuskanal (näiteks Slack või MS Teams) kõigile koordinaatoritele ja tegevusjuhtidele
- Sotsiaalmeedia grupp osalejatele ja vabatahtlikele kogukonnatunnetuse tekitamiseks üle Eesti

Kvaliteedijuhtimise süsteem:

- Formaliseeritakse hindamise ja tagasiside andmise rutiinid
- Kehtestatakse, et iga kvartal esitab iga piirkonna koordinaator lühiraporti kindla vormi alusel
- Keskne tiim arendab andmebaasi kõigi tulemuste kogumiseks

Rahastamismudel:

- Läbiräägitud kokkulepped püsirahastuseks (näiteks riigieelarvest eraldatakse programmile kindel summa aastas)
- Kohalikud omavalitsused panustavad oma eelarvest
- Luuakse mitme-allikaline fond või programm (hallatav Integratsiooni Sihtasutuse poolt)

Jätkuv koolitamine:

- Keskne meeskond korraldab vabatahtlike koolituspäevi maakonniti
- Pakutakse spetsialiseeritud koolitusi (näiteks “Kuidas õpetada eesti keelt sporditreeningu käigus” treeneritele või “Kuidas toetada traumas kogunud pagulast keeleõppes” mentoritele)

Jätkusuutlik toimimine (24+ kuud)

Pärast programmi üle-eestilist rakendamist tuleb seda hoida käimas ning vajadusel täiendada-arendada.

Regulaarsed tsüklid**Igal aastal:**

- Algatatakse uusi gruppe (uued

õppijad, uued vabatahtlikud)
– näiteks iga sügis algab uus “hooaeg”

- Toetatakse olemasolevaid gruppe
– mõni grupp võib tegutseda järjest mitu aastat, võttes uusi liikmeid juurde

Kvaliteedimonitooring:

- Keskne tiim vaatab jooksvaid näitajaid
- Piirkondlikud koordinaatorid külastavad aeg-ajalt tegevusi, toetades tegevusjuhte ning jälgides programmide toimimist.
- Aasta lõpus (või programmi tsükli lõpus) hinnatakse tulemusi ja tehakse vajalikke korrekture

Pidev areng

Mudel pole staatiline – seda arendatakse edasi vastavalt tagasisidele ja muutuvatele oludele:

Innovatsioon ja kohandamine:

- Võimalik, et tekivad uued sihtgrupid (näiteks suurem hulk spetsiifilise kultuuri- või keeletaustaga pagulasi)
- Uued meetodid (nt tehisintellekti vestlusrobotid)
- Programmi meeskond jälgib rahvusvahelist koostööd ja integreerib uusi lahendusi prooviprojektidena

Partnerluse laiendamine:

- Otsitakse pidevalt uusi partnereid ja võimalusi mõju suurendamiseks
- Mudel võib kasvada ka sisuliselt – algselt keelepraktikale keskendunud mudel võib hakata panustama

näiteks kodanikuaktiivsuse või kogukonna arengusse laiemalt

Teadmiste haldus

Jätkusuutlikkuse faasis on oluline kogutud teadmisi jagada:

- Luuakse teadmuskeskus (veebis), kus on kirjas kõik parimad praktikad, juhised, materjalid
- Kui mõnes kohas vahetuvad inimesed, ei kao teadmised ja meetodikad
- Korraldatakse regulaarselt võrgustikuseminare ja kohtumisi, kus osalejad üle Eesti saavad ideid vahetada

Kokkuvõte

Rakendamise etappide lõikes on eesmärk liikuda **projektilogikast programmioloogikasse** – mudel muutub ajapikku projektist (mil on algus ja lõpp) pidevaks tegevuseks, mis juurdub erinevates institutsioonides.

Tulemuslikkuse hindamine

Mudelile on loodud mitmekülgne hindamissüsteem, mis võimaldab mõõta nii keeleõppe tulemusi kui ka sotsiaalseid mõjusid. Hindamisraamistik koosneb:

- kvaliteedistandarditest
- hindamismeetoditest
- tulemusnäitajatest (KPI-dest)
- tagasisidesüsteemist

Kvaliteedistandardid

Selleks, et tegevused oleksid kõikjal võrreldava tasemega, on kehtestatud teatud standardid. Need on suunised, mille järgimist piirkonnad ja grupid taotleavad. Siin toodud standardid on üks võimalik variant ning lõplik valik sõltub programmis tehtavatest valikutest. Et mudeli

kesksed põhimõtted on paindlikkus ja vabatahtlikkus, siis ei tohi standardid ja aruandlus kujuneda osalejatele liigselt koormavaks. Pigem jälgida programmide edenemist mitteformaalsete vestlustega, kui nõuda kirjalikke raporteid või aruandeid.

Tegevuste kvaliteet

Regulaarsus – kohtumised toimuvad vähemalt kord nädalas (või muul kokkulepitud sagedusel, mis tagab pideva keelekontakti)

Järjepidevus – üks grupp tegutseb vähemalt 3 kuud järjest (liiga lühike projekt ei anna mõju)

Struktureeritus – igal tegevusel on kindel formaat (algus, keskosa, lõpp), et osalejad teaksid, mida oodata

Eesmärgipärasus – igal kohtumisel on mõni õpieesmärk (näiteks “õppida ostlemise väljendeid” või “harjutada väitlemist”), et tegevus püsiks fookuses

Keskkonna kvaliteet

Turvalisus – kehtivad reeglid, mis välistavad kiusamise ja halvustamise; juhendaja tagab, et keegi ei tunneks end rumalana ega ohustatuna

Avatus – gruppi on teretulnud igaüks sõltumata rahvusest, soost, usust; lähtutakse võrdsusest

Toetamine – julgustatakse vigade tegemist kui õppimise osa, antakse positiivset tagasisidet

Autentsus – tegevused on päriselulised, mitte liigselt kunstlikud (näiteks rollimängude teemad on elulähedased)

Juhendamise kvaliteet

Pädevus – kõik juhendajad (olgu vabatahtlikud või palgalised) läbivad koolituse ja omavad baasteadmisi keeleõppe põhimõtetest ning rühmatöö juhtimisest

Pühendumus – juhendaja ja vabatahtlikud on regulaarselt kohal; neil on motivatsioon panustada järjepidevalt

Paindlikkus – juhendajad oskavad kohandada tegevust vastavalt grupi

dünaamikale (näiteks muuta teemat, kui näevad osalejatel mõnda arutamist vajavat muret)

Professionaalsus – peetakse kinni eetilistest standarditest (konfidentsiaalsus isiklike lugude jagamisel, mittediskrimineerimine, lubadustest kinni pidamine)

Standardite rakendamine

Need kvaliteedistandardid on pigem juhised kui jäigad reeglid, kuid hindajad (näiteks keskne tiim) kasutavad neid grupi toimimise hindamisel. Kui mõni aspekt vajab parandust, planeeritakse vastav sekkumine (näiteks lisakoolitus või mentor juhendajale kõrvale).

Hindamismeetodid

Mudeli mõju hindamiseks kasutatakse kolme liiki meetodeid: kvalitatiivseid, kvantitatiivseid ja kombineeritud.

Kvalitatiivsed meetodid

Keskenduvad osalejate kogemusele ja programmi sisulisele mõjule. Siin on mõned võimalused:

Osalejate lood ja kogemused – kogutakse narratiive, palutakse õppijatel kirjeldada oma keeleõppeteekonda programmis (näiteks kirjutada lühiessee “Minu elu Eestis enne ja pärast keeleklubi”). Sellised lood annavad elulise mõõtme ja toovad esile individuaalsed muutused

Vaatluspäevikud – nii professionaalsed hindajad kui ka vabatahtlikud võivad pidada päevikut kohtumiste kohta (õhkkond, edasimineku, keerulised olukorrad). Päevikutest saab hiljem mustreid otsida

Fookusgrupi intervjuud – korraldatakse grupiarutelusid eraldi õppijate ja vabatahtlikega. Arutelu käigus küsitakse: mis teile meeldib, mis on raske, kas tunnete edasiminekut, kas on ettepanekuid. See meetod toob välja grupidünaamika ja konsensuslikke seisukohti ning on kasulik ja rakendatav eelkõige arendamise faasis.

Juhtumianalüüsid – valitakse välja mõned “juhtumid” süvitsi uurimiseks. Näiteks üks konkreetne õppija, kes osales väga aktiivselt ja saavutas häid tulemusi, ning dokumenteeritakse tema kogemus samm-sammult. Juhtumiuuringud annavad detailset infot edutegurite ja takistuste kohta

Kvantitatiivsed meetodid

Keskenduvad mõõdetavatele näitajatele:

Osalejate arv ja aktiivsus – loendatakse, kui palju inimesi programmist läbi käis teatud perioodil, mitu kohtumist toimus, kes kui tihti käis. See näitab osalust ja kaudselt ka atraktiivsust

Keeletaseme enesehinnang – regulaarselt (näiteks iga 3 kuu tagant) palutakse õppijatel hinnata oma eesti keele oskust (rääkimisjulgest, arusaamist) skaalal või võrrelda alguse ja praegust tunnet. Osadel juhtudel saab

kasutada ka keeleteste – näiteks teha programmi alguses ja lõpus standardne tasemetest

Rahulolu küsitlused – õppijad, vabatahtlikud ja kogukondlikud partnerid täidavad lühikese rahuloluankeedi (hindavad skaalal 1–5). See kvantitatiivne näitaja aitab võrrelda eri gruppe ja trende ajas

Väljalangevuse määr – jälgitakse, mis osa alustanutest katkestab enne programmi lõppu. Eesmärk on hoida see määr madal (näiteks alla 20%)

Kombineeritud meetodid

Kasutavad nii kvalitatiivset kui kvantitatiivset lähenemist:

Enne-pärast võrdlused – kombineeritakse osalejate sisend- ja väljundinfot. Näiteks lastakse õppijatel programmi alguses täita küsimustik (sealhulgas keeleoskus, sotsiaalne kapital – mitu eestlast tunned) ning lõpus sama. Võrreldakse muutust

Pikkuuringud – jälgitakse teatud osalejaid pikemalt, ka pärast programmi. Näiteks 6 kuud peale programmi lõppu küsitletakse neid uuesti. See näitab, kas mõju oli kestev

Mõjuanalüüs – kui andmeid koguneb suuremahuliselt, saab rakendada ka mõju-uuringu meetodeid. Näiteks võrrelda programmiga liitunud nendega, kes ei liitunud (kontrollgrupp). See on keerukam analüüs, mida tehakse koostöös uurimisasutustega

Kulutõhususe analüüs – arvutatakse, millise kuluga saavutati teatud tulemused. Näiteks kui palju kulus eurot ühe õppija kohta, ja võrreldakse seda traditsioonilise kursuse kuluga

Tulemusnäitajad (KPI-d)

Mudeli edukust hinnatakse mitme indikaatori alusel, jagatuna ajaraamidesse.

Lühiajalised tulemused (3–6 kuud)

Osalejate arv ja regulaarsus – eesmärk on kasvav arv liitujaid ja vähemalt 75% neist osaleb järjepidevalt (ei katkesta esimeste kuudega). Näitaja: kui pilootgrupis alustas 12 inimest ja 10 käib jätkuvalt, on see 83% püsimine

Keelebarjääri vähenemine – subjektiivne indikaator: enamik õppijaid tunneb 3–6 kuu järel, et neil on vähem hirmu ja rohkem julgust eesti keeles rääkida (mõõdetud enesehinnangu küsimusega)

Sotsiaalse võrgustiku laienemine – lühiajaliselt vaadatakse, kas osalejatel on tekkinud uusi kontakte. Kui näiteks 6 kuu järel on 50% osalejatest külastanud mõnda kaaslaste kodu või koos midagi muud ette võtnud, on see hea näitaja

Rahulolu tegevustega – lühiajaline rahulolu peaks olema kõrge: vähemalt 80% osalejatest märgib, et on rahul või väga rahul programmiga

Keskpidad tulemused (6–12 kuud)

Keeletaseme objektiivne

paranemine – ideaalis saavutab enamik (näiteks 80%) õppijatest vähemalt ühe taseme võrra edasimineku (näiteks A2 → B1) aasta jooksul. Seda saab mõõta kas testidega või struktureeritud hinnanguga

Tööhõive või haridustee edenemine – keskpikas perspektiivis vaadeldakse, kas osalejad suutsid teha samme töö- või haridusvaldkonnas. Kui kasvõi 10% osalejatest raporteerib edusammu, on see julgustav signaal

Kogukonda kuulumise tunne – mõõdetakse, mil määral tunnevad osalejad end kohaliku kogukonna liikmena. Näiteks küsimus: “Tunnen, et kuulun siinsesse kogukonda” skaalal. Kui see näitaja kasvab (näiteks keskmine hinne 3→4 viiepallisüsteemis), näitab see integreerumist

Kultuuriline kohanemine – kas osalejad tunnevad end mugavamalt Eesti kultuuriruumis. Näiteks kas nad osalesid Eesti pühadel, kas neil on tekkinud huvi kohaliku kultuuri vastu

Pikaajalised tulemused (12+ kuud, 2 aastat)

Jätkuv keelekasutus igapäevaelus – kas programmis osalenud jätkavad eesti keele kasutamist ka pärast aktiivset faasi. Ideaalis on nad leidnud püsiva koha keelekeskkonnas

Aktiivne osalemine ühiskonnaelus – pikaajaline mõju avaldub selles, et programmis osalenud hakkavad ise aktiivselt panustama (näiteks osalevad vabatahtlikuna mõnes muus algatuses, liituvad lapsevanemate hoolekoguga)

Püsivad sotsiaalsed suhted – aastaid hiljem loodetavasti paljud programmis tekkinud suhted kestavad. Mõõta saab seda küsides: “Kas sul on häid sõpru, kellega tutvusid tänu keelepraktika programmile?”

Positiivne mõju kogukonnale – pikaajaliselt uuritakse ka laiemat kogukonnataset. Näiteks kas kohalikud eestlastest osalejad said programmist nii hea kogemuse, et nende hoiakud muulaste suhtes paranesid.

Näitajate rakendamine

Need näitajad (KPI-d) on seatud eesmärgidena, mille suunas püüdleme. Iga-aastases aruandluses võrreldakse tegelikke tulemusi nende eesmärkidega. Kui mõni näitaja jääb alla oodatava, analüüsitakse põhjuseid ja viiakse sisse parendusi.

Tagasisidesüsteem

Jooksev tagasiside on kvaliteedi tagamise nurgakivi – see võimaldab kiiresti reageerida ja kursimuutusi teha.

Regulaarse tagasiside rütm

Tagasisidele on kehtestatud selge rütm:

Igakuised kontrollpunktid – iga kuu lõpus täidab iga grupi juht lühikese online vormi, kus märgib põhinäitajad ja mured

Kvartaalsed hindamiskoosolekud – kord kvartalis toimub keskse meeskonna ja piirkondlike koordinaatorite virtuaalkoosolek, kus vaadatakse tulemusi ja õpitakse üksteise kogemustest

Aastased analüüsid – kord aastas koostatakse põhjalikum raport, mis summeerib kõik kvantitatiivsed tulemused ja olulisemad kvalitatiivsed leiud. Selle põhjal uuendatakse tegevusplaani järgmiseks aastaks

Tagasiside kanalid

Et tagasiside jõuaks kohale ja inimesed julgeksid seda anda, on loodud mitmeid kanaleid:

Otsesuhklus juhendajatega – julgustatakse õppijaid ja vabatahtlikke alati oma grupijuhiga rääkima, kui miski häirib või võiks parem olla. Grupijuhid on selleks koolitatud kuulama kriitikat kaitsesse laskumata

Anonüümsed küsitlused – regulaarsed rahulolu- ja ettepanekute küsitlused võimaldavad ka neil, kes ei taha otse öelda, oma arvamust avaldada

Grupiarutelud – vahepeal korraldatakse eraldi tagasiside-töötuba osalejatele ilma juhendajata (neid viib läbi keegi väljaspoolne või piirkondlik koordinaator), et inimestel oleks vaba ruum arvamuse avaldamiseks

Digiplatvorm – luuakse veebikeskkonda funktsioon, kus iga registreerunud osaleja saab jätta kommentaari oma kogemuse kohta. Seda saab jätta ka jooksvalt (näiteks peale igat kohtumist lühike emotikon-hinnang). Digikanal koondab need automaatselt statistikaks ja alarmeerib, kui kuskil on probleem.

Õppiv süsteem

Selline mitmetasandiline tagasisidesüsteem kindlustab, et programm on õppiv süsteem – alati on võimalik parandada ja kohandada, kui ilmnevad vead või uued vajadused. See on kooskõlas mudeli olemusega: paindlik ja kohanev, mitte jäik ülalt alla struktuur.

Jätkusuutlikkuse tagamine

Mudeli pikaajaline edu sõltub sellest, kas see suudetakse hoida jätkusuutlikuna kolmes plaanis:

1. Rahaliselt
2. Institutsionaalselt
3. Sotsiaalselt

Rahastamismudel

Programmi rahastamine on kavandatud mitmekesise ja stabiilsena, et mitte sõltuda liialt ühest allikast. Eesmärk on finantspüsivus ja paindlikkus.

Rahastuse jaotus

Riiklik rahastus (~40%)

Põhiosa peaks tulema riigieelarvest (läbi Integratsiooni Sihtasutuse või ministeeriumite eelarveridade). See katab:

- Keskse koordineerimise
- Põhimeeskonna palgad
- Osa tegevuskulusid

Riiklik toetus peaks ideaalis olema mitmeaastane (näiteks 3–5 aastased lepingud), et programm saaks planeerida pikaajaliselt.

Kohalike omavalitsuste toetus (~20%)

Omavalitsused, kus programmis osaletakse, panustavad kas rahaliselt või materiaalselt:

- Ruumid, transport
- Piirkonna koordinaatori palk
- Näiteks raamatukogule hüvitatakse pikemad lahtiolekuajad keelekohviku tarbeks

Euroopa Liidu fondid (~20%)

Kasutatakse ELi lõimumis-, haridus- ja sotsiaalfonde konkreetsete laienduste rahastamiseks:

- AMIF (Varjupaiga, Rände ja Integratsiooni Fond)
- Erasmus+ õpirände projektid
- ESF+ tulevikus

Need on küll projektipõhised, aga saab siduda üldprogrammi arenguga (näiteks taotleda lisarahastust innovatiivsete komponentide jaoks).

Erasektori toetus (~10%)

Ettevõtete sponsorlus ja annetused:

- Sihtotstarbelised annetused eraisikutelt või fondidelt
- Heategevusüritused (näiteks korjanduskampania keeleklubide toetuseks)

Omafinantseering ja osalustasud (~10%)

Kuigi üldpõhimõtte on madal lävi (tasuta osalemine), võib teatud juhtudel rakendada sümboolset osalustasu:

- Avaliku kultuuriürituse piletitulu
- Programmiga seotud meenete või õppematerjalide müük
- Vabatahtlikud annetused (“maksa edasi” põhimõttel)
- Osalustasud edasijõudnud tasemel või eriformaatides (näiteks 3-päevane keelelaager)

Need tulud on eelarves väikeses osas, aga aitavad luua kogukonnatunnet – osalejad tunnevad, et panustavad ise ka.

Rahastuse põhimõtted

Pikaajalised lepingud

Püütakse sõlmida rahastajatega mitmeaastaseid kokkuleppeid, et vältida iga-aastast ebakindlust:

- Riigiga strateegiline partnerlusleping 5 aastaks
- Omavalitsustega 3-aastased koostöölepped

Tulemuspõhisus

Rahastajad seotakse tulemustega – kui programm saavutab või ületab KPI-sid, on rahastajatel motivatsioon jätkata või suurendada panust. See võib tähendada boonussüsteemi (näiteks riik lisab aastaeelarvesse lisarahastust, kui teatud arv inimesi sooritab keeleeksami).

Samas peab ette vaatama, et tulemuspõhisus ei paneks rõhku ainult kvantiteedile – seetõttu jälgitakse mitut näitajat, sealhulgas kvaliteedinäitajaid.

Paindlik eelarve

Programmisiseselt jaotatakse vahendeid paindlikult vastavalt vajadusele:

- Kui mõnes kohas on vabatahtlikke palju (koolituskulu suurem) ja teises kohas vähem, saab keskselt ümber mängida
- Eelarves on ettenägematute kulude reserv

Reservfond

Ideaalis moodustatakse reservfond, mis katab vähemalt 6 kuu kulusid. Kui mõni rahastusallikas viibib või ära langeb, ei pea programm kohe tegevusi katkestama. Selleks kogutakse eelarve ülejäägid headel aastatel fondi.

Institutsionaalne jätkusuutlikkus

Selle all peame silmas, et programm juurduks asutustes ja süsteemides, mitte ei jääks ühe projektimeeskonna kanda.

Ankurdamine olemasolevatesse struktuuridesse

Sünergiad partneritega

Otsitakse sünergiat ja püsivat kättesaadavust läbi partnerite:

- Koostöö Eesti Keele Majadega – Narva ja Tallinna keelemajad võiksid programmiga seotud tegevusi pakkuda oma teenuste osana
- Integratsioon haridussüsteemi – koostöö koolide ja kutseõppeasutustega, et programm toimiks täiendusena

Partnerlus kohalike omavalitsustega

Sõlmitakse kokkulepped, et iga omavalitsus, kus on teatav arv mitte-eesti keelt kõnelevaid elanikke, pakub oma arengukava raames kogukondliku keeleõppe tegevusi. See võiks muutuda omavalitsuste lõimumiskava standardosaks.

Sidumine riikliku lõimumispoliitikaga

Programmist tuleks teha lõimumisvaldkonna ametlik meede – see kindlustab poliitilise toetuse. Näiteks lisatakse see Kultuuriministeeriumi lõimumisprogrammide hulka nimeliselt, mis tähendab, et valitsemise tasandil on kohustus seda rahastada ja arendada.

Võrgustike loomine

Ehitatakse välja erinevate tasandite võrgustikud:

Kogukondade võrgustik

Kõik programmiga seotud kogukonnad (raamatukogud, klubid, organisatsioonid) moodustavad võrgustiku, kus nad saavad infot, koolitust ja tunnustust. Näiteks korraldatakse kord aastas Kogukondliku keeleõppe konverents, kuhu kõik partnerid tulevad kokku – see suurendab nende motivatsiooni panustada ja omavahelist koostööd.

Vabatahtlike võrgustik

Luuakse vabatahtlikele ühtne identiteet – neist saab keelesildajate kogukond:

- Erisündmused (tänuüritused, klubilised kooskäimised)
- Ühine suhtlusplatvorm, kust saab tuge
- Kogukonnatunne vabatahtlike seas

Ekspertide võrgustik

Kaasatud on teadlased, keeleekspertid, integratsioonispetsialistid – nemad moodustavad nõuandva kogu, mis perioodiliselt koguneb, et programmi strateegiliselt suunata. See aitab tagada, et mudel püsib innovaatiline ja tõendus põhine.

Rahvusvaheline koostöö

Hoitakse sidemeid sarnaste programmidega mujal – vahetatakse kogemusi SPEAK, MIRA jt eestvedajatega. Võimalusel osaletakse rahvusvahelistes projektides (Erasmus+ koostööprojektid), mis toob värsket teadmist sisse ja võimaldab end tutvustada väljaspool.

Institutsionaliseerimise mõju

Need sammud tagavad, et programm ei ole sõltuv vaid entusiastidest individidest – see muutub süsteemi osaks. Kui keeleõppe mudelist saab tunnustatud ja oodatud osa nii riiklikust integratsioonipoliitikast kui ka kohalike kogukondade tegevusest, on saavutatud institutsionaalne jätkusuutlikkus.

Sotsiaalne jätkusuutlikkus

See aspekt viitab sellele, et programm peab võitma avalikkuse toetuse ja kogukonna omaksvõtu. Ükski integratsiooniprogramm ei saa püsida, kui ühiskonnas tekib vastuseis või kui siht-rühmad ei taha osaleda.

Meetmed sotsiaalse kandepinna loomiseks

Sõnumid ja tegevuste raamistamine

Väga oluline on kogukonnapõhise keeleõppe laiem positsioneerimine. Sõnumid peaksid rõhutama, et keelepraktika ja eri keele- ja kultuuritaustaga inimeste omavaheline suhtlus panustab elanike sidususse ja teineteisemõistmisesse ning on seetõttu oluline alus julgeolekule ja eesti kultuuri tugevusele.

Keele kasutamine igapäevaelus on ainus viis hoida muu emakeelega inimeste jaoks keelt elavana ning avardada eesti kultuuri kandepinda. Kogukonnapõhine keeleõpe ei ole meelelahutuslik “vaba aja projekt”, mida teha siis, kui ressursse üle jääb, vaid strateegiline viis tugevdada ühiskonna sidusust ja eesti keele ning kultuuri elujõudu.

Kogukonna omaksvõtt

Algusest peale kaasatakse kohalikke eestvedajaid – olgu need siis kohalik raamatukoguhoidja, külavanem või tuntud sportlane – kes annavad programmile näo kohapeal.

Näiteks Narvas kaasati kohalik teatri-näitleja keeleklubisse juhendajaks – see andis signaali, et ka kohalik venekeelne

eliit toetab eesti keele praktikat.

Edukate lugude levitamine

Kommunikatsioonistrateegia keskendub positiivsetele näidetele – meedia kaudu tutvustatakse persoonilugusid:

- “Ukraina ema leidis Eestis sõbranna tänu keeleklubile”
- “Kohalik jalgpallitreener õpetas meeskonda eesti keeles suhtlema – ja meeskond võitis fair play auhinna”

Sellised lood aitavad murda eelarvamusi ja näidata programmi mõju inimlikul tasandil. Neid levitatakse kohalikes lehtedes, üleriigilises meedias ja sotsiaalmeedias.

Meedia tähelepanu

Aktiivselt tehakse PR-tööd, et programm oleks positiivselt nähtav:

- Korraldatakse avalikke sündmusi (näiteks keelekohvikute päev, kus üle Eesti raamatukogudes toimuvad avatud keelekohvikud)
- Ajakirjanikud kutsutakse üritustele
- Meediakajastuses rõhutatakse ka vabatahtlike panust

See loob ühiskonnas arusaama, et keeleõpe võib olla lõbus ja kõigile kasulik, mitte ainult riiklik “kohustus”.

Tunnustussüsteem

Luuakse mehhanismid, et tunnustada osalejaid ja toetajaid:

- Vabatahtlikele ja partneritele antakse iga-aastaselt tänukirju
- Korraldatakse vastuvõtt, kus jagatakse “sildade ehitaja” auhinda
- Osalejatele antakse programmis osalemise lõpus osalussertifikaat

Kui inimesed tunnevad, et nende panust märgatakse ja hinnatakse, tekib neil suurem omanditunne ja soov jätkata.

Selge kasu kommunikatsioon

Jätkusuutlikkuse alus on, et kõik osapooled tunnetaksid programmi väärtust. Seetõttu peab programmis pidevalt rõhutama väärtuspakkumist kõigile:

- **Kohalikele:** “Teil on nüüd sõbrad üle maailma ja te aitate hoida Eesti ühtsust”
- **Õppijatele:** «Te pole mitte ainult keelekõnelejad, vaid rikastate kogukonda – teid oodatakse siia»
- **Omavalitsustele:** “See programm teeb teie linna turvalisemaks ja atraktiivsemaks”
- **Riigile:** “See on investering, mis tasub end ära sotsiaalselt ja majanduslikult”

Kui iga sidusrühm tajub konkreetset kasu, on neil motivatsioon panustada ja programmi toetada pikas plaanis.

Jätkusuutlikkuse visioon

Kõigi nende meetmete tulemusena loodame, et kogukonnapõhine keeleõppe mudel juurdub loomuliku osana Eesti ühiskonna toimimisest. Inimesed hakkavad seda võtma enesestmõistetavalt, et kui sa kolid Eestisse või tahad oma eesti keelt parandada, siis “lähed keeleklubisse või leiad keelesõbra” sama tavapäraselt, nagu praegu mõeldakse “lähed kursusele”. Kui ühiskond seda omaks võtab, on mudel tõeliselt jätkusuutlik.

Väärtuspakkumised erinevatele sihtrühmadele

Kogukonnapõhine keeleõppemudel pakub erinevatele osalistele erinevat tüüpi väärtust. Allpool on toodud näited persoonade ja sidusrühmade lõikes – kuidas just nemad sellest mudelist võidavad ja milliseid vajadusi mudel rahuldab.

Persoonad põhinevad tegelikel profiilidel, mis on koostatud varasemate uuringute ja intervjuude põhjal.

Olena (37), ajutise kaitse saaja Ukrainast, keeletase A1

Taust ja vajadused

Olena on Eestisse sõjapõgenikuna tulnud ema, kes omandas esimesed eesti keele algteadmised kohanemisprogrammi kursusel. Tema vajadus on nüüd leida praktikavõimalus, et A1 tasemelt edasi liikuda, sest ta tunneb end endiselt ebakindlalt.

Mudeli väärtuspakkumine

Turvaline rääkimisruum – Olena liitub emadele suunatud keeleringiga, kuhu võib ka lapse kaasa võtta. Seal saab ta iga nädal eesti keelt harjutada ilma hirmuta, et eksib; teised emad (kohalikud) toetavad ja julgustavad teda.

Infotühimike täitmine – Olena oli pettunud, et pärast A1 kursust ei osatud talle järgmist sammu soovitada. Kogukonnaprojektis saab ta

juhendajatelt personaalset nõu:

- Millal võiks B1 kursusele minna
- Kust leida lapsehoidjat kursuse ajaks
- Praktilised nõuanded igapäevaelus
-

Konkreetsed tulemused:

- **Enesekindluse kasv** – saab kogukonnas suheldes üle rääkimisilmust
- **Sotsiaalne tugi** – leiab uusi sõpru nii teiste ukrainlaste kui eestlaste seast
- **Sujuv teekond edasi** – programmi vabatahtlik mentor annab infot Töötukassa võimaluste ja kohalike ürituste kohta

Lisaks näeb Olena, et eesti keele õppimine pole ainult kohustus staatuse pikendamiseks, vaid avab talle ukse toredasse seltskonda ja tegevustesse – see kasvatab motivatsiooni veelgi.

Svetlana (45), Narvapüsielanik, keeletase B1

Taust ja vajadused

Svetlana on venekeelne eestimaalane, kes on elanud Narvas kogu elu. Tal on B1 taseme eksam küll tehtud, kuid ta ei kasutata eesti keelt igapäevaselt üldse ning ta aimab, et tema tegelik keeletase on hetkel juba palju madalam. Tema jaoks on oluline saada rääkimisjulgust ja keelekümblust, sest formaalselt keelt isegi osates on ta siiski ebakindel ja väldib eestikeelset suhtlust.

Mudeli väärtuspakkumine

Põnev ja turvaline praktikavõimalus

Svetlana osaleb näiteks Narvas eesti keele maja eriprojekti, kus ta saab koos teistega tegutseda eesti keeles. Tema jaoks sobiks hästi ka spetsiifilisem ettevõtjatele mõeldud keelepraktika, mis võiks toimuda veebis ning kus ta kohtuks teiste Eesti (nais)ettevõtjatega. Kuigi esialgu kartlik, aitab grupi tugi tal kõnelemisbarjäärist üle saada.

Konkreetsed tulemused:

- **Motivatsiooni tõus** – näeb, et keelepraktika saab olla lõbus ja mitte hirmutav
- **Maailma laienemine** – projekti kaudu kohtub ta näiteks eesti näitlejatega, külastab esimest korda Tallinna teatrit, saab suhelda mujalt Eestist pärit ettevõtjatega vms
- **Suurem seotus Eestiga** – need kogemused tugevdavad tema sidet Eesti kultuuriga

Mudel arvestab Svetlana põlvkondliku taustaga – ta on õppinud kunagi koolis eesti keelt, aga see ei andnud talle tegelikku keeleoskust. Nüüd pakub mudel talle juhendatud, kuid vabamat õhkkonda, kus on selge struktuur (mis talle turvatunde annab) ent ka võimalus ise katsetada ja rääkida oluliselt rohkem kui kursustel.

Lõpptulemus – Svetlana võidab programmist enesekindluse, et kasutada oma olemasolevat B1 oskust igapäevastes olukordades: julgeb minna eesti keeles arsti vastuvõtule või pöörduda linnavalitsusse eesti keeles. See on suur samm tema isiklikus lõimumises.

Andrei (34), IKT-spetsialist Venemaalt, keeletase A2

Taust ja vajadused

Andrei kolis Eestisse töö tõttu – ta on analüütik rahvusvahelises firmas. Töökeel on tal inglise keel ja seni pole eesti keele õppimine olnud hädavajalik, kuid ta tunneb järjest enam, et tahaks kohalikega rohkem läbi käia ning ka karjäärivõimalusi laiendada. Tema keeletase on hetkel A2. Andrei vajab praktilist keskkonda, kus keelt harjutada, sest kursustele minna pole ajapuudusel jõudnud.

Mudeli väärtuspakkumine

Eriala-põhine keelepraktika – Andrei liitub Tallinnas tehnoloogiaklubiga, kus eestlastest ja muukeelsetest tech-huvilised saavad korra nädalas kokku. Seal saab ta oma erialasel teemal suhelda eesti keeles, mis on talle põnev ja kasulik.

Konkreetsed tulemused:

- **Võrgustiku loomine** – ei tunne enam, et suhtlus piirduks vaid välismaalaste ringiga
- **Konkurentsivõime paranemine** – kui otsustab hiljem kandideerida eestikeelsele töökohtale, on tal juba kontaktid ja keelepraktika olemas
- **Paindlikkus** – kui ei saa iga kord füüsiliselt kohtuda, saab osaleda aruteludes läbi veebi (mudeli hübriidlahendused)

Pikaajaline mõju – programm aitab Andreid hoida Eestis. Spetsialistid nagu

tema võivad muidu mõne aasta pärast edasi liikuda, kuid kui tal tekib siin tugev sotsiaalne võrgustik ja parem keeleoskus, on tõenäolisem, et ta panustab Eestisse pikemalt.

Ieva (27), Lätist pererändaja, keeletase A1

Taust ja vajadused

Ieva kolis Eestisse, kuna tema abikaasa on venekeelne eestlane. Läti ja Eesti kultuur on küll suhteliselt sarnased, kuid Ieval pole veel oma ringkonda – suhtlus piirdub peamiselt abikaasa pere ja sõpradega, kellega ta räägib vene keelt. Ieva on pühendunud laste kasvatamisele, kuid soovib iseenda identiteeti luua Eestis, mitte ainult mehe või laste „kaudu” elada.

Mudeli väärtuspakkumine

Oma kogukonna loomine – Ieva saab võimaluse liituda näiteks Perepesas toimuvate emadele suunatud vestlusgruppidega või noorte naiste ettevõtlusklubiga, mis koguneb kohalikus kohvikus. Ieva leiab nii sõbrannad, kellega tal on ühised huvid. Keeleliselt on tema tase alles A1, mistõttu vajab ta paralleelselt ka keelekursuseid. Kontaktid ja praktika julgustavad teda minema kursustele.

Konkreetsed tulemused:

- **Eneseteostus ja kuuluvus** – ta saab panustada Perepesa või klubi tegevustesse (nt organiseerib ühe koosviibimise)
- **Keeleline areng** – saab julgustust õppida edasi

- **Iseseisvus** – tunneb, et on Eestis mitte ainult kellegi kaasa, vaid iseseisev tegija

Pikaajaline perspektiiv – Ieva võib hakata mõtlema isegi edasiõppimisele eestikeelses ülikoolis, mis enne tundus hirmutav. Samuti mõistab ta programmi kaudu paremini Eesti kultuuri. Mudel pakub Ievale toetavat kogukonda väljastpoolt perekonda, keelelise iseseisvuse ja pikemas plaanis paremaid karjäärivõimalusi.

Praktikapakkujad: kogukonna partnerid ja vabatahtlikud

Mudel pole kasulik üksnes keeleõppijatele – suurt väärtust saavad ka need, kes keelepraktikat pakuvad.

Vabatahtlik eestlane Martin (22)

Marko liitus KeeleKohtinguga ülikoolis. Tema jaoks on see:

- Võimalus suhelda eri rahvusest ja eri taustaga inimestega
- Saada uusi tutvavaid
- Praktiseerida ka ise inglise või vene keelt

Lisaväärtus:

- Marko õpib ülikoolis sotsiaaltööd ja keeleklubis osalemine annab talle reaalse kogemuse mitmekultuurilise grupi juhtimisest
- Ta paneb selle kogemuse CVsse, mis võib talle töö leidmisel eelise anda
- Sai teada ukrainlaste ja teiste kultuuride kohta – see avardas tema

maailmapilti ja tekitas suurema empaatia uussisserändajate vastu

Kogukonnaorganisatsioon: raamatukogu

Raamatukogu saab mudelist lisaväärtuse:

- **Laienenud lugejaskond** – tänu keelekohvikule hakkavad inimesed, kes varem raamatukogu ei kasutanud, nüüd käima ja avastavad muid teenuseid
- **Tugevnenud maine** – on kohalik integratsiooni eestvedaja, mis võib aidata saada lisarahastust
- **Töötajate oskuste areng** – loovad uusi oskusi (võõrkeelse publikuga töötamine, ürituste modereerimine)

Kohalik omavalitsus

KOV kui praktikapakkuja (näiteks spordikeskus, mis avab uksed keelepraktika tarbeks) võidab sellest, et nende linnas või vallas:

- Paranevad kogukondlikud suhted ja maine
- Vähemusgrupid näevad, et linn hoolib neist
- Enamusgrupid näevad, et linn pingutab sidususe nimel
- Suureneb usaldus kohaliku omavalitsuse vastu

Pikaajaline mõju: Paremini lõimunud elanikud tähendavad vähem sotsiaalprobleeme ja rohkem ettevõtlikkust.

Win-win olukord

Praktikapakkujatele (olgu see üks inime- mene või asutus) on mudelis osalemine win-win olukord:

Vabatahtlikud saavad:

- Isiklikku arengut
- Uusi kogemusi
- Tunnustust

Kogukonnaorganisatsioonid saavad:

- Uusi liikmeid
- Elavdavad oma tegevust
- Täidavad oma sotsiaalset mis- siooni

Paljud partnerid tunnistavad, et pro- gramm on toonud neile “uue hingam- ise” – näiteks mõni spordiklubi, mis võitles liikmete puudusega, saab tänu programmile juurde innukaid osalejaid immigrantide hulgast ja võib-olla ka lis- arahastust. Lisaks on neil vahva tunne, et nad aitavad kaasa millegi suurema – ühtsema Eesti – loomisele.

Kokkuvõte

Mudel hoolitseb selle eest, et iga osaleja ja kaasatud pool leiaks sellest isikliku väärtuse. See on üks jätkusuutlikkuse aluseid – kui kõik tunnevad, et nad või- davad, on nad valmis panustama.

Soovitused rakendamiseks

Lähtudes analüüsist, rahvusvahelistest kogemustest ja piloottegevuste tulemustest on alljärgnevalt välja toodud võtmesoovitused kogukonnapõhise keeleõppemudeli edukaks elluviimiseks. Need soovitused on suunatud programmi korraldajatele, rahastajatele ja partneritele.

Alustada väikeselt ja paindlikult

Esmalt piloteerida mudelit piiratud mahus – näiteks valida 2–3 tegevusformaati ühes piirkonnas – ning koguda kogemusi enne üleriigilist laiendamist.

Väikesemahuline algus võimaldab õpida vigadest ja teha kohandusi ilma suure riskita. Oluline on säilitada paindlikkus: iga kogukond on erinev, seega lubada pilotis erinevaid lähenemisi ja vaadata, mis töötab kõige paremini.

Investeerida vabatahtlikesse ja tugistruktuuri

Vabatahtlikud keelepartnerid on programmi edu nurgakivi – seetõttu panustada nende kvaliteetsesse väljaõppesse ja pidevasse toetamisse.

Koolitussüsteem

Baaskoolitus – soovitav on luua vabatahtlikele baaskoolitus (näiteks 16 tundi), sisaldades:

- Suhtlemispsühholoogia

- Keeleõppe alused
- Kultuuriline kompetentsus

Täiendkoolitused – pakkuda regulaarselt täiendkoolitusi (näiteks kord kvartalis mõni teemapõhine töötuba)

Tugi ja motivatsioon

Supervisioon – vabatahtlikel peaks olema võimalus arutada raskusi mentoriga

Tunnustus – tänukirjad, ühisüritused

Hüved – kompenseerida transpordikulud või pakkuda koostööpartnerite soodustusi (näiteks muuseumide tasuta külastus)
Tugev tugistruktuur hoiab vabatahtlikud programmi juures ja ennetab läbipõlemist.

Luua tugevad partnerlused ja ankurinstitutsioonid

Jätkusuutlikkuse võti on siduda programm püsivate organisatsioonidega.

Ankurpartnerite kaasamine

Soovitus on kaasata algusest peale ankurpartnerid igast olulisest sektorist:

- **Eesti Raamatukogude Ühing** – raamatukogud on üle riigi olemas ja neil on kogemus keeleklubide korraldamisel

- **Külaliikumine Kodukant** – saavad maal kogukondi kaasata
- **Eesti Pensionäride Ühenduste Liit** – eakate kaasamiseks Fáiite Isteachi laadsetesse projektidesse
- **Noorteorganisatsioonid** – Noorteühenduste Liit

Rollide jaotus

Iga suurem partner võiks võtta endale rolli mudelis:

- Raamatukogud – eestvedajad keelekohvikutes
- Pensionäride liit – aitab vabatahtlikke keeleõpetajaid
- Spordiliidud – aitavad spordiklubide kaasamisel

Koostöölepped nende organisatsioonidega kindlustavad, et programmist saab osa nende tavategevusest, mis ankurdab mudeli erinevatesse institutsioonidesse.

Koordineerimine

Soovitav on luua **koordineeriv nõukoda**, kus suured partnerid kohtuvad näiteks kaks korda aastas, arutavad arenguid ning planeerivad ühiselt järgmisi samme.

Säilitada madal lävi osalejatele

Kõik tegevused peaksid olema sihtrühmadele kergesti ligipääsetavad – nii füüsiliselt, ajaliselt kui ka psühholoogiliselt.

Praktilised meetmed

Sobivad ajad – paljud keeleõppijad töötavad või hoolitsevad laste eest, seega õhtused või nädalavahetuse ajad on tihti paremad

Lapsehoiu võimalus – lastega osalejatele pakkuda võimalusel lapsehoidu kohapeal

Ligipääsetavus – valida toimumiskohad, kuhu pääseb ühistranspordiga

Julgustav kommunikatsioon – rõhutada, et osalema on oodatud igaüks, pole hullu kui keelt vähe oskad

Lihtne registreerimine – vältida liigset bürokraatiat, vajadusel lubada liituda spontaanselt kohapeal

Tasuta osalemine – hoida osalemine tasuta või sümboolse maksuna – keegi ei tohiks rahalistel põhjustel kõrvale jääda

Keeletasemete paindlikkus

Madal lävi tähendab ka, et aktsepteerida erinevaid keeletasemeid samas rühmas – kui suudetakse tagada sobiv formaat (näiteks tandemõpe, kus tugeva ja nõrga keeleoskusega paarid), siis pole vaja kõiki osalejaid keeltekooli täpsusega testida ja grupeerida. See hoiab ära “lävendist läbi kukkumise” probleemi.

Rõhutada vastastikkust ja kaasatust igal tasandil

Programmi rakendades pidada meeles põhimõtet, et kõik osalejad peavad tundma end väärtuslikuna.

Osalejate kaasamine

Otsustamisse kaasamine – lasta neil valida vestlusteemasid, planeerida üritusi, jagada oma oskusi

Aktiivne roll – sisserändajast osaleja võib ise ühel kohtumisel olla “õpetaja”, tutvustades oma kodumaa sööki või laulu. See annab osalejatele rolli, kus nad pole ainult abi saajad, vaid ka panustajad

Kahepoolne keeleõpe

Julgustada kahepoolset keeleõpet – kui grupis on eri emakeelega inimesi, võib mõnikord korraldada ka nii, et kohalik õpib natuke teise keelt (näiteks paar minutit vene või ukraina keele väljendeid). See sümbolne žest tugevdab vastastikuse lugupidamise tunnet.

Vabatahtlikele pakkuda samuti õppimisvõimalusi (näiteks tasuta keelekursus teise rahvuse keeles). Selline vastastikkus ja võrdsus edendab programmi demokraatlikku kultuuri ning osalejad on sellest enam motiveeritud (näiteks SPEAK mudelis just see oli edu võti).

Mõõta, hinnata ja õppida pidevalt

Soovitus on kehtestada juba rakenduse alguses tugev monitooringu ja hindamise rutiin (nagu peatükis 7 kirjeldatud).

Andmekogumissüsteem

See tähendab investeerida heasse andmekogumissüsteemi ning vajadusel teha koostööd sõltumatute uurijatega. Regulaarne hindamine võimaldab programme kohendada vastavalt tõenditele.

Reflektiivne aruandlus

Soovitame koostada iga tegevustsükli (näiteks piloot, aasta) lõpus sisekaemusliku raporti, mis ei häbene tuua esile ka ebaõnnestumisi ja õppetunde. Samuti jagada neid õppetunde avalikult partneritega ja rahastajatega – läbipaistev kommunikatsioon tõstab usaldust ja näitab professionaalsust.

Andmepõhised otsused

Hindamistulemustest õpitu tuleks viia otsekohe praktikasse: kui näiteks tagasiside näitab, et osalejad tahaksid rohkem struktureeritud keeleõpet formaatidesse, võib kaaluda mõnes grupis keeleõpetaja kaasamist teatud perioodiks. **“Mõõda seitse korda, lõika üks kord”** – parem teha andmepõhiseid otsuseid kui oletustel põhinevaid.

Jagada kogemusi ja luua võrgustik

Soovitame luua moderaatorite ja koordinaatorite jaoks foorumid suhtlemiseks.

Võrgustikuseminarid

Korraldada võrgustikuseminare kaks korda aastas, kus kõik kogemuste vahetajad saavad kokku (virtuaalselt või füüsiliselt). Julgustada igat piirkonda “räägi kaasa” põhimõttel – kui Kagu-Eestis leiti mingi nutikas lahendus (näiteks bussiga maainimeste linna toomine keeleklubisse), siis jagatagu seda ka teistega.

Rahvusvaheline koostöö

Hoida kontakti eeskujuprojektidega ja ka Balti naabritega – näiteks teha koostööd Läti või Soome sarnaste algatustega, mis võib tuua uusi ideid.

Iga-aastane konverents

Integratsiooni Sihtasutus võib alata iga-aastase kogukondliku keeleõppe konverentsi, kus osalevad nii kohalikud tegijad kui väliseksperdid. See annab motivatsiooni ja toob värsked tuuli.

Dokumenteerimine

Dokumenteerida parimad praktikad kirjalikult (näiteks koostada “kogukondliku keeleõppe käsiraamat” kogemuste põhjal). Üle-eestilise võrgustiku loomine

aitab ka tekitada survet otsustajate suunal.

Olla paindlik ja innovatsioonivalmis

Ühiskond muutub ja seetõttu peab ka programm muutuma. Soovitus on hoida avatud meel uute meetodite ja tehnoloogiate suhtes.

Tehnoloogilised võimalused

Jälgida, kuidas AI-tööriistad saaksid toetada keeleõppijaid (vestlusrobotid praktika kaaslastena) – ehkki inimkontakt on asendamatu, võib tehnoloogia anda lisandväärtust (näiteks mobiilirakendus keelemängudega osalejatele).

Kohanduvus

Kui ilmnevad uued sihtrühmad (näiteks tulevikus kliimamuutuste tõttu saavad sisserändajad), kohandada programmi neile sobivaks. Paindlikkus tähendab ka, et kui mõni eeldus osutub valeks, siis julgetakse ümber otsustada.

Pidev uuendamine

Innovatiivsus võiks olla programmi DNA – mitte jääda kinni kord välja töötatud skeemi. Iga aasta võiks meeskond iseendale esitada väljakutse: «**Mis on üks uus asi, mida proovime?**» Selline pidev areng hoiab programmi värskena ja atraktiivsena ka pikemas perspektiivis.

Kokkuvõte soovitustest

Ülaltoodud soovitude elluviimine aitab kindlustada, et kogukonnapõhine keeleõppemudel juurdub edukalt ning annab oodatud tulemusi. Need põhimõtted – alustades väikselt, panustades inimestesse, kaasates tugevaid partnereid, hoides läve madalana, edendades vastastikkust, pidevalt õpides ja kohandudes – on praktikas end tõestanud nii rahvusvaheliste kogemuste kui esimeste pilootide põhjal.

Kokkuvõte ja edasised sammud

Käesolevas raportis esitatud kogukonnapõhise keeleõppe mudel tähistab paradigma muutust keeleõppe ja lõimimise valdkonnas. See ei ole lihtsalt järjekordne keelekursus, vaid terviklik lähenemine, mis käsitleb keeleõpet osana laiemast protsessist – inimese aktiivsest kaasamisest kogukonda ja ühiskonda.

Mudeli keskne idee

Mudeli keskmes on idee, et keeleoskus areneb kõige paremini tegelikus suhtluses ning samaaegselt kujunevad usaldus ja sidemed inimeste vahel. Seeläbi toetab mudel nii üksikisiku arengut kui ka kogukonna ühtsust.

Projekti järelused

Mudeli väljatöötamise käigus kinnistus arusaam, et sarnaselt varasematele rahvusvahelistele kogemustele võib

kogukonnapõhine õpe märkimisväärselt tõhustada integratsiooni.

Eesti konteksti eripära

Eesti kontekstis on selline mudel eriti vajalik, arvestades meie keelekeskkonna killustatust (näiteks piirkonnad, kus eesti keelt igapäevaselt vähe kasutatakse).

Edutegurid ja riskikohad

Oleme kaardistanud:

- **Edutegurid:** vabatahtlike motiveeritus, institutsionaalne tugi, tegevuste paindlikkus
- **Riskikohad:** rahastuse jätkusuutlikkus, sihtrühma jõudmine, vabatahtlike läbipõlemine
- **Lahendused:** loodud plaan nende adresseerimiseks

Edasised sammud

Programmi edasine tee jaguneb laias laastus kaheks:

1. Pilootprojektide laiendamine 2027. aastal
2. Programmi institutsionaliseerimine ja skaleerimine perioodil 2028–2029

2026. aasta: Pilootprojektid

Piirkondlik hõlmatus

Plaanis on koostöös Integratsiooni Sihtasutuse ja partneritega käivitada esimesed ametlikud pilootprojektid vähemalt kahes erinevas piirkonnas (näiteks Tallinn/Harjumaa ja Ida-Virumaa) ning erinevates formaatides.

Esimese poolaasta eesmärgid

Esimese poolaasta lõpuks (juuniks 2026) loodame piloteerimiste põhjal koguda piisavalt andmeid, et fine-tuunida mudelit ning argumenteerida lisarahastuse ja laiendamise vajadust.

Poliitikakujunduslik töö

Valitsuse tasandi kaasamine

Paralleelselt piloteerimisega algab poliitikakujunduslik töö: Integratsiooni Sihtasutuse eestvedamisel viiakse mudeli kontseptsioon valitsuse tasemele – eesmärk on saada see riikliku lõimumiskava osaks uuel perioodil.

Rahastuse kindlustamine

aasta sügiseks taotleme, et Kultuuriministeerium (koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Siseministeeriumiga) kinnitaks mitmeaastase rahastusotsuse,

et 2027. aastal programm täies mahus käivitada.

Seadusandlik raamistik

Oluline samm on ka seadusandliku raamistiku ülevaatamine: analüüsida, kas on vaja muuta mõnda määrust või korda, et vabatahtlike kaasamine ning mitteametliku keelepraktika arvestamine (näiteks kodakondsuse taotlemisel või kohanemisprogrammi osana) oleks hõlpsam.

2027. aasta ja edasi: Üleriigiline ellurakendamine

Järkjärguline laiendamine

Kui rahastus ja mandaat on 2027. aastaks kindlustatud, algab üleriigiline ellurakendamine. Nagu peatükis "Rakendamise etapid" kirjeldatud, toimub see järk-järgult:

- Laiendatakse tegevusi kõikidesse piirkondadesse
- Värvatakse vajalik personal ja vabatahtlike võrgustik
- Luuakse IT-süsteem

Vahehindamise raport

2027. aasta lõpuks on plaan esitada juba käesoleva lõppraporti täiendatud versioon – vahehindamise raport, mis sisaldab kõiki pilotitest õpitut ning detailset juhendmaterjali.

Visioon tulevikuks

Pikemas perspektiivis, ütleme aastaks 2030, näeme, et kogukonnapõhisest keeleõppemudelist on saanud lahutamatu osa Eesti lõimumissüsteemist.

2030. aasta visioon

- **Piirkondlik kaetus:** igas maakonnas toimivad regulaarsed keelepraktika klubid
- **Vabatahtlike võrgustik:** igas suurlinnas on vabatahtlike võrgustik, kes on valmis uusi tulijaid aitama
- **Avalik toetus:** avalik arvamus toetab selliseid algatusi

Oodatavad mõjud

Individuaalne tasand

Tulevikus räägivad lood uussisserändajate integratsioonikogemusest tihti seda, kuidas kohalik kogukond neid omaks võttis ja läbi ühistegevuse “tõmbas käima” keelekasutuse.

Ühiskondlik tasand

Loodame, et mudelist sünnib teiseid mõjusid:

- Tugevneb kodanikuühiskond üldiselt, sest erineva taustaga inimesed teevad rohkem koostööd
- Väheneb vastandumine «meie» ja «nemad», sest kogukonnad segunevad
- Eestist levib maailmale positiivne sõnum innovaatsilisest lõimumismeetodist

Realistlik perspektiiv

Oluline on mõista, et see mudel ei ole kiirlahendus ega imevahend – see pakub tõestatud ja jätkusuutliku viisi, kuidas teha keeleõppes loomulik osa igapäevaelust.

Vajalik panus

See nõuab kõigi osapoolte pühendumist ja koostööd:

- Riik
- Omavalitsused
- Kogukonnad
- Vabatahtlikud
- Õppijad ise

See nõuab julgust astuda mugavustsoonist välja, valmisolekut katsetada ja õppida ning usku, et koos on võimalik luua kaasavam ja sidusam ühiskond.

Oodatav tasu

Ent tasu selle eest on suur:

- Parem integreeritus
- Õnnelikumad ja võimekamad inimesed
- Tugevam ühiskondlik sidusus
- Majanduslik kasu, kui varem passiivsed inimesed rakenduvad tööellu
- Kogukonnad õpivad kasutama mitmekesisust oma arenguks

Järgmised konkreetsed sammud

Pärast selle lõppraporti esitamist:

1. Detailne tegevuskava 2026. aastaks

- Koostöös juba väljavalitud partneritega konkreetsed ajakavad ja vastutajad

2. Mudeli tutvustamine

- Esitleda mudelit ja raportit laiemale ringile
- Korraldada teavitussüritus

Integratsiooni Sihtasutuse ja Kultuuriministeeriumi eestvedamisel

- Tutvustada mudelit sidusrühmadele ja meediale

3. Rahastuse kindlustamine

- Algatada läbirääkimised
- Valmistada ette EL fondide taotlused avanevate meetmete jaoks

4. IT-lahenduse arendamine

- Arendada välja IT-lahenduse prototüüp
- Alustada vabatahtlike ja õppijate matchmakingu platvormi loomist
- Võimalusel kasutada mõnda olemasolevat raamistikku, et piloodis testida

5. Võrgustiku kokkukutsumine

- Jätkata koostöö süvendamist
- Kutsuda kokku esmane võrgustikukoosolek kõigile, kes avaldasid huvi programmi panustada

LISAD

Viidatud allikad ja taustmaterjalid

Selles lisas on loetletud peamised kirjalikud allikad ja uuringud, millele raportis toetuti. See hõlmab nii projekti raames koostatud dokumente kui ka avalikke allikaid.

Projekti põhidokumendid

1. Si-Lab (2025). Pakkumus: Kogukonnapõhise keeleõppe toetamise mudeli väljatöötamine

- Esitatud Integratsiooni Sihtasutusele
- Maht: 16 lk
- Sisaldab: projekti meeskonna tutvustust, arusaama mudelist, tegevuskava ja ajakava, eeldatavaid tulemusi

2. Si-Lab (2025). Kogukonnapõhise keeleõppe mudel – Teenuse kirjeldus

- Sünteesitud mudelikirjelduse dokument
- Maht: 20 lk
- Sisaldab: mudeli sisukorda, eesmärki, unikaalsust, teoreetilist raamistikku, sihtgruppe, komponentide kirjeldust, rakendusplaani, hindamist ja jätkusuutlikkust
- Kasutatud raporti peatükkides 5–8 aluseks

Uuringud ja analüüsid

3. Kaldur, K., Pertšjonok, N., Toomik, K., Khrapunenko, M., Kivistik, K., Aavik, A.-L., & Jurkov, K. (2023).

Täiskasvanute eesti keele õppe korraldus piiratud keelekeskkondades: Kultuuriministeeriumi haldusala

- Balti Uuringute Instituut
- DOI: 10.23657/IBS.2023.7
- Uuringuraport, mis kaardistab integratsiooniprogramme ja keeleõpet muukeelsetele
- Sisaldas persoonalugusid (Olena, Svetlana, Andrei, Ieva), mille põhjal koostati personaaprofilid

4. Profiilid (2025). Persoonaprofiilid kogukonnapõhise keeleõppe mudeli sihtrühmadele

- Si-Labi koostatud dokument
- Maht: 10 lk
- Sisaldab: eluloolisi kirjeldusi ja vajaduste analüüsi nelja näidisõp-pija (Olena, Svetlana, Andrei, Ieva) lõikes
- Tugineb Kaldur et al. (2023) raportile ja intervjuudele

5. Mitteametliku keelepraktika juhtumiuuringud (2025)

- Koondaruanne
- Maht: 15 lk
- Sisaldab: kolme-nelja Eesti juhtumiuuringu kirjeldusi
 - KeeleKohting (Tartu)
 - Tallinna Kunstihoone Lasnamäe paviljoni programm

- Rakvere Raamatukogu keelekohvikud
- Narva Eesti Keele Maja eriprojektid
- Kasutatud raporti peatükis 6 näidete alusena

Rahvusvahelised mudelid

6. 10 rahvusvahelise mudeli kokkuvõtted (2025)

- Si-Labi dokument
- Maht: 30 lk
- Sisaldab: detailseid kirjeldusi ja analüüsi kümne parima praktika kohta:
 - SPEAK (Portugal)
 - Polyglot Club (rahvusvaheline)
 - Fáilte Isteach (Iirimaa)
 - Talk English (Ühendkuningriik)
 - Svenska med baby (Rootsi)
 - MIRA (Ungari)
 - Connected (Ühendkuningriik)
 - Bikeygees (Saksamaa)
 - Luetaan yhdessä (Soome)
 - METIKOS projekt (Euroopa Liit)

Persoonade lühiprofiilid

See lisa kordab lühidalt nelja persoonaprofiili peamised tunnused, et lugejal oleks mugav ülevaade. Persoonad aitavad mõista sihtrühmade erinevaid vajadusi.

Põhinevad varasemal uuringul: Kaldur, K., Pertšjonok, N., Toomik, K., Khrapunenko, M., Kivistik, K., Aavik, A.-L., & Jurkov, K. (2023). Täiskasvanute eesti keele õppe korraldus piiratud keelekeskkondades: Kultuuriministeeriumi haldusala

Olena

Taust:

- 37-aastane Ukraina sõjapõgenik
- Elab Tartus lapsega
- Töötanud Ukrainas ametnikuna
- Eesti keele tase: A1 (läbis Kohanemisprogrammi kursuse)

Põhitunnused:

- Motiveeritud keelt õppima, et saada kaitset pikendatud ja tööd leida
- Passiivne keeleoskus (saab aru paremini kui rääkida julgeb)
- Ajapuudus lapse ja töö kõrvalt takistab ise õppimist

Vajadused:

- Praktika turvalises keskkonnas, et ületada rääkimishirm
- Info järgmiste õppimisvõimaluste kohta
- Eestikeelsete tutvuste võrgustik
- Paindlik ajakava ja lapsega osalemise võimalus

Svetlana

Taust:

- 45-aastane vene emakeelega naine Narvast
- Eluaegne Ida-Virumaa elanik
- Keeletase: B1 (omandatud koolis ja kursustel, praktiline kasutus vähene)

Põhitunnused:

- Kuulub põlvkonda, kes õppis eesti keelt nõukogude koolis, ent vähese praktikaga
- Pigem tagasihoidlik keelekasutaja, sest Narva keskkond on venekeelne
- Omab haridust, aga töötab alla kvalifikatsiooni (keeleoskuse barjäär)

Vajadused:

- Julgustust ja põhjust eesti keelt reaalselt kasutada
- Kontakt kohalike eestlastega (kellega muidu tema teed ei pruugi ristuda)
- Üle saada tundest, et “minu eesti keel pole piisavalt hea”
- Struktureeritud, aga mitte formaalne vorm (harjunud õpikuga õppima, aga vajab praktilist väljundit)

Andrei

Taust:

- 34-aastane mees Venemaalt
- Kõrgelt haritud
- Elab Tallinnas, töötab rahvusvahelises firmas
- Keeletase: A2 (õppinud iseseisvalt ja pisut kursustel, igapäevaselt kasutab inglise keelt tööl)

Põhitunnused:

- Motiveeritud teatud määral (teab, et eesti keelest on kasu, aga seni polnud kriitiline)
- Sotsiaalringkond pigem teistest välismaalastest spetsialistid
- Kiire elutempo, otsib efektiivset õppimisviisi

Vajadused:

- Keelepraktika, mis haakuks tema erialaste huvidega (et oleks huvitav, muidu ei leia aega)
- Paindlik ajagraafik (võimalus vahel kaugemalt osa võtta)
- Näha keeleoskuse perspektiivi (karjäärikasv või ettevõtlusvõimalused Eestis)
- Soov integreeruda rohkem Eestisse pikaajaliselt

leva

Taust:

- 27-aastane naine Lätist
- Kolinud Eestisse perekondlikel põhjustel (abikaasa on eesti venelane)
- Keeletase: hinnanguliselt A1

Põhitunnused:

- Eestikeelses suhtlusingis pigem kuulaja rollis
- Pererändaja, kasvatab 2 last
- Sotsiaalne, kuid tunneb end uues riigis natuke üksildasena

Vajadused:

- Leida oma koht Eesti kogukonnas (sõbrad ja tegemised, mis pole ainult läbi abikaasa)
- Leida keeleõppeks motivatsiooni
- Mõista paremini eesti kultuuri (kuigi lätlane, on mõningaid erinevusi)
- Saada tunnustust ja enesekindlust

Keeleõppe toetamise mudeli joonis

